

L I G J
Nr.9048, date 07.04.2003
“PËR TRASHËGIMINË KULTURORE”

I azhurnuar me:

- *Ligjin nr.9592, datë 27.07.2006*
- *Ligjin nr.9882, datë 28.02.2008*
- *Ligjin nr.10 137, datë 11.5.2009*

Ne mbështetje te neneve 59 pika 1 shkronja "g", 78 dhe 83 pika 1 te Kushtetutës, me propozimin e Këshillit te Ministrave, Kuvendi i Republikës se Shqipërisë vendosi:

KREU I
DISPOZITA TE PERGJITHSHME
Neni 1

Ky ligj ka për qëllim shpalljen dhe mbrojtjen e trashëgimisë kulturore ne territorin e Republikës se Shqipërisë.

Neni 2

Objekt i këtij ligji janë vlerat e trashëgimisë kulturore, parashikimi i rregullave për mbrojtjen e saj dhe detyrat e përgjegjësitë e organeve qe veprojnë ne këtë fushe.

Neni 3

Ne këtë ligj, termat e mëposhtëm kane këto kuptime:

1. "Ansambël arkitekturor" është tërësia e një numri ndërtesash, te cilat i lidh një koncept i njëjtë krijues.
2. "Ansambël historik" është bashkësia e vlerave urbanistiko-arkitektonike me vlera historike.
3. "Ansambël muzeal" është bashkësia e vlerave urbanistiko-arkitektonike qe mbrohet nga shteti.
4. "Ansambël urban" është bashkësia e vlerave urbanistiko-arkitektonike me një qendër qytetare, e cila mund te formohet prej një ose disa pjesëve te një zone banimi.
5. *(e shfuqizuar)*

6. "Arkitekture tradicionale" është arkitektura e se kaluarës me zbatim kohor relativisht te gjere.
7. "Dëmtim" është ndërhyrja ne dem te pasurisë kulturore, materiale ose jomateriale, qe cenon funksionin ose pamjen origjinale te këtyre pasurive.
8. "Folklor gojor" është teksti i krijimit popullor, i pashoqëruar me muzike, i cili lexohet ose tregohet.
9. "Folklor instrumental" është krijimi muzikor popullor i interpretuar me vegla muzikore popullore.
10. "Folklor koreografik" janë valle dhe krijime qe kërcohen me ose pa shoqërim muzikor.
11. "Folklor vokal" janë krijime muzikore te kënduara ose te interpretuara me tekst dhe muzike.
12. "Institucione shtetërore te specializuara" janë Instituti i Monumenteve te Kulturës, Instituti i Arkeologjisë, Instituti i Kulturës Popullore, Drejtoria e Përgjithshme e Arkivave te Shtetit, Qendra Kombëtare e Inventarizimit te Pasurive Kulturore, Arkivi i Filmit dhe Qendra Kombëtare e Veprimtarive Folklorike Kulturore, Agjencia e Shërbimit Arkeologjik, drejtoritë rajonale të kulturës kombëtare, Fototeka "Marubi", Muzeu i Artit Mesjetar Korçë, Galeria Kombëtare e Arteve, Arkivi Qendror Shtetëror i Filmit.
13. "Inventarizim" është regjistrimi dhe identifikimi i objekteve te trashëgimisë kulturore.
14. "Katalogim informatik" është regjistrimi i te dhënave, sipas kriterëve te caktuara shkencore, për identifikimin dhe administrimin e shpejte te pasurive kulturore.
15. "Mbrojtje" është mënyra dhe forma e natyrës juridike ose jo te ruajtjes, mirëmbajtjes, rindërtimit, restaurimit ose konservimit te pasurisë se trashëgimisë kulturore.
16. "Monument kulture" është objekti ose ndërtimi me vlera historiko-kulturore qe mbrohet nga shteti.
17. "Objekt ne mbrojtje paraprake" është pasuria kulturore, materiale, ne pritje për t'u shpallur monument kulture nga organi përgjegjës.
18. "Objekt nen vrojtim" është pasuria kulturore e pashpallur monument kulture, ne shqyrtim për t'u përfshirë ne mbrojtje nga shteti.
19. "Objekt unikal" është vepra arkitektonike me përdorim te zakonshëm ose me funksione artistike a zbukuruese dhe qe, deri ne çastin e dhënë, është identifikuar si e vetme ne trashëgiminë kulturore e materiale.
20. "Park arkeologjik" është hapësira me vlera mjedisore, ne te cilën ruhen rrënoja ndërtimore, te zbuluara prej gërmimeve arkeologjike qe mbrohen nga shteti.
21. "Pasaporta e objektit" është kartela e identifikimit te një objekti te trashëgimisë kulturore, ku vendosen fotografia e objektit, filmimet, skicat, vendndodhja, përmasat, pesha, materiali, kodi kompjuterik, autori, vendi i ruajtjes, përshkrimi dhe historiku.
22. *(e shfuqizuar)*
23. "Qendër historike" është ansambli qytetar ose fshatar me vlera historiko kulturore qe mbrohet nga shteti.

24. "Qytet-muze" është qendra qytetare qe mbrohet nga shteti për vlerat historiko kulturore.
25. "Restaurim" është vlerësimi i thelbit origjinal te monumenteve nëpërmjet ndërhyrjeve për ndalimin e degradimeve te mëtejshme dhe nxjerrjes ne pah te vlerave te tyre.
26. "Status i objektit" është gjendja juridike e një objekti.
27. "Trashëgimi me vlera kombëtare" është pasuria kulturore, materiale ose shpirtërore me vlera historiko-kulturore për kombin.
28. "Trashëgimi me vlera muzeale" është pasuria kulturore, materiale, e cila, për vlerat e veta historiko-kulturore ose artistike, meriton te ruhet ne muze te profileve te ndryshme.
29. "Trashëgimi me vlera te veçanta" është pasuria kulturore, materiale ose shpirtërore me vlera te spikatura.
30. "Trashëgimi me vlera unikale" është pasuria kulturore, materiale ose shpirtërore e vetme ne llojin e vet.
31. "Vlere arkeologjike" janë monumente, vendbanime historike te llojeve te ndryshme, objekte ose pjese veprash ndërtimore apo vendbanimesh, te dala prej gjurmimeve arkeologjike, me vlera historiko-kulturore.
32. "Vlere etnologjike" janë vlera te kulturës, materiale ose shpirtërore, te cilat lidhen me tiparet thelbësore te një kombi.
33. "Zeje tradicionale" është pjesa materiale dhe përvoja e përqendruar e mjeshtrave tanë popullore ne shekuj.
34. "Zone arkeologjike" është sipërfaqja ne te cilën gjenden monumente te zbuluara nga gjurmimet arkeologjike ose është dëshmuar qenia e shtresave me përmbajtje arkeologjike.
35. "Zonë-muze" është njësia territoriale brenda qytetit, me vlera muzeale, e cila përbëhet nga një grup objektesh me vlera të rëndësishme kulturore.

Neni 4

Trashëgimia kulturore përbëhet nga vlera materiale dhe jomateriale, te cilat janë pjese e pasurisë kombëtare.

I. Vlerat materiale te trashëgimisë kulturore janë:

1. Objekte te trashëgimisë kulturore te paluajtshme, ku përfshihen:

a) qendra, zona dhe rajone, te banuara ose te pabanuara, me vlere arkeologjike, historike, etnologjike, arkitektonike dhe inxhinierike. Te tilla vlerësohen edhe objektet e kësaj natyre ne gjendje rrënojë, me vjetërsi mbi 100-vjeçare;

b) ansamble urbane, arkitekturore dhe historike, ndërtime ose konstruksione ndërtimore me vlera te veçanta. Te tilla janë edhe objektet e kësaj natyre ne gjendje rrënojë,

me vjetërsi mbi 100-vjeçare.

2. Objekte te trashëgimisë kulturore te luajtshme, ku përfshihen:

- a) objekte, pjese ose elemente te objekteve, te përfshira ne shkronjën "b" te pikës 1 te këtij neni, si mozaikë, kolona, kapitele, skulptura, piktura murale, ikona, ikonostase, tavane karakteristike, mbishkrime, gurë varresh, me vjetërsi mbi 100-vjeçare;
- b) materiali i lëvizshëm arkeologjik, qe del nga gërmimet arkeologjike, grumbullohet nga gjurmimet arkeologjike, ose vjen si gjetje rastësore apo qe ruhet ne koleksione ose fonde te tjera te ndryshme;
- c) krijimet artistike te te gjitha llojeve dhe gjinive. Këtu nuk përfshihen krijimet e autoreve te gjalle;
- ç) dokumente arkivore me rëndësi historike kombëtare;
- d) dorëshkrime dhe botime, libra dhe periodike me vlera te veçanta, historike dhe bibliografike;
- dh) koleksionet e ndryshme filatelike, numizmatike te artit, me vjetërsi mbi 25-vjeçare;
- e) pajisje tradicionale pune, mjeshhtërie dhe jetese. Mekanizma, makineri ose objekte te përdorimit te përditshëm ose atij ceremonial, me vlera artizanale, etnografike ose historike, objektet e prodhuara ne mënyrë artizanale, me vjetërsi mbi 50-vjeçare dhe objektet e fabrikuara me vjetërsi mbi 75- vjeçare;
- ë) teknologji te prodhimit te produkteve te traditës;
- f) armët e ftohta dhe te zjarrit, te prodhimit artizanal ose te fabrikuara përpara fillimit te Luftës se Dyte Botërore;
- g) objekte personale te figurave te shquara historike;
- gj) objektet e përfshira ne inventarët e pasurive, te shpallura ne ruajtje ose ne mbrojtje, te rrjetit muzeal e te galerive te artit dhe te institucioneve shtetërore te vendit deri ne vitin 1991.

II. Vlerat jomateriale te trashëgimisë kulturore janë:

1. Përdorimi i gjuhës shqipe ne veprat letrare.
2. Folklori gojor i ruajtur ne kujtese, i shkruar ose i regjistruar.
3. Folklori vokal, koreografik dhe instrumental.
4. Zakone dhe doke tradicionale.
5. Besime dhe besëtytni te traditës.
6. Zejet e ndryshme tradicionale.

Neni 5

1. Vlerat materiale dhe jomateriale te trashëgimisë kulturore, qe zbulohen ose krijohen, pavarësisht nga pronësia, mbrohen nga shteti.
2. Ministri i Turizmit, Kulturës, Rinise dhe Sporteve shpall Ditën Kombëtare te Trashëgimisë Kulturore.
3. *(e shfuqizuar)*
4. *(e shfuqizuar)*

Neni 6

1. Pranë ministrisë përgjegjëse për trashëgiminë kulturore ngrihet Komiteti Kombëtar i Trashëgimisë Kulturore Shpirtërore, i cili kryesohet nga ministri përgjegjës për trashëgiminë kulturore dhe në përbërje ka specialistë të fushës. Komiteti mbikëqyr veprimtarinë në fushën e trashëgimisë kulturore jomateriale, si dhe harton e miraton strategjitë e programet e zhvillimit në këtë fushë. Anëtarët e komitetit shpërblehen për pjesëmarrjen në mbledhje. Përbërja e këtij komiteti dhe masa e shpërblimit përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Rregullorja dhe mënyra e funksionimit miratohen me urdhër të ministrit përgjegjës për trashëgiminë kulturore.

2. Ministri përgjegjës për trashëgiminë kulturore, me propozimin e Komitetit Kombëtar të Trashëgimisë Kulturore Shpirtërore, shpall krijimet më të spikatura të trashëgimisë jomateriale "Kryevepër e trashëgimisë kulturore shpirtërore

Neni 7

1. Institucionet shtetërore, të specializuara sipas kritereve shkencore, bëjnë përcaktimin e vlerave të objekteve të trashëgimisë kulturore, të shpallura si të tilla, pronë e çdo personi fizik apo juridik, si dhe dokumentimin e tyre.

2. Këto objekte, në mënyrë të detyrueshme, duhet të regjistrohen në Qendrën Kombëtare të Inventarizimit të Pasurive Kulturore, e cila lëshon pasaportën e objektit në baze të këtyre të dhënave.

3. Çdo ndryshim i pronësisë së objektit duhet të regjistrohet në Qendrën Kombëtare të Inventarizimit të Pasurive Kulturore.

Neni 8

Çdo person fizik ose juridik është i detyruar të ruajë, sipas kritereve të caktuara në këtë ligj dhe të akteve nënligjore, të nxjerra në zbatim të tij, tërësinë e vlerave të trashëgimisë kulturore e historike që zotëron ose merr në përdorim.

Neni 9

1. Objektet e trashëgimisë kulturore me vlera të veçanta kombëtare dhe unike, që nuk janë në pronësi shtetërore, mund të koleksionohen, shiten, blihen, lihen trashëgim ose dhurohen ndërmjet shtetasve shqiptarë që jetojnë brenda vendit por, në çdo rast, të shoqëruar me pasaportën përkatëse të objektit.

2. Shteti shqiptar gëzon të drejtën e parablerjes së objekteve me vlera të veçanta kombëtare dhe unike të trashëgimisë kulturore, që ndodhen në pronësi private.

3. Çdo pronar që dëshiron të shesë një objekt të trashëgimisë kulturore, është i detyruar të paraqesë në Ministrinë e Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve pasaportën e objektit. Ministria e Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve, pas këshillimit me organet e specializuara sipas fushave përkatëse, i kthen përgjigje pronarit të objektit brenda 30 ditëve nga paraqitja e kërkesës. Nëse Ministria është e interesuar për blerjen e këtij

objekti, fillon procedurën e vlerësimit. Ne rast të kundërt, pronari ka të drejte të beje shitjen, duke i bashkëlidhur dokumentacionit të objektit mendimin me shkrim të institucionit që ka here vlerësimin e tij.

4. Për vlerësimin e objekteve në pronësi private të trashëgimisë kulturore të luajtshme, që nxirren jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, ngrihet një komision i përhershëm me eksperte nga institucionet shtetërore të specializuara, i cili, në përfundim të vlerësimit të objekteve, i rekomandon Ministrit të Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve lëshimin ose jo të autorizimit për nxjerrjen e këtyre objekteve jashtë territorit të vendit.

5. Funksionimi i komisionit, procedurat e vlerësimit dhe kriteret shkencore, përzgjedhja e anëtarëve dhe shpërblimi i tyre përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 10

1. Zhvendosja e vlerave të trashëgimisë kulturore, për ruajtjen e vlerave të tyre në mjedise të përshtatshme, nga pikëpamja e sigurisë ose e mikroklimës, në varësi të natyrës së objektit, bëhet nga institucionet shtetërore të specializuara.

2. Zhvendosja realizohet pasi këto institucione të kenë përgatitur dokumentacionin dhe studimet përkatëse dhe të kenë bërë regjistrimin e zhvendosjes në Qendrën Kombëtare të Inventarizimit të Pasurive Kulturore.

Neni 11

Shumëfishimi dhe riprodhimi i certifikuar i objekteve të trashëgimisë kulturore bëhet në përputhje me dispozitat e legjislacionit në fuqi për të drejtën e autorit, pasi është marrë leja e Qendrës Kombëtare të Inventarizimit të Pasurive Kulturore.

Neni 12

Objektet e trashëgimisë kulturore në pronësi private, me vlera të veçanta kombëtare dhe unike, kur pronari refuzon të sigurojë kushtet për ruajtjen e tyre, kur e kërkon interesi publik, mund të shpronësohen në mbështetje të dispozitave ligjore në fuqi për shpronësimet.

Neni 13

Personat fizikë dhe juridikë, që kanë në pronësi objekte me vlera të trashëgimisë kulturore, të luajtshme e të paluajtshme, të regjistruara, janë të detyruar të krijojnë kushtet e nevojshme për mirëmbajtjen e këtyre objekteve.

Për restaurimin e këtyre objekteve ata janë të detyruar t'u drejtohen institucioneve shtetërore të specializuara.

Mund të restaurojnë objekte të trashëgimisë kulturore, me miratimin e këtyre institucioneve, edhe subjektet e licencuara për këtë qëllim, sipas përcaktimeve të këtij ligji.

Neni 14

Ne rastin e fatkeqësive natyrore, të shembjes ose të djegies së objekteve me vlera të trashëgimisë kulturore, kur nuk vendoset kryerja e rikonstruksionit, mbi truallin e mbetur ose mbi pasurinë rrënojë, lejohet ndërtimi vetëm në sipërfaqen dhe vëllimin e mëparshëm, duke respektuar kategorinë dhe llojin e monumentit të dëmtuar.

Neni 15

1. Institucionet shtetërore të specializuara, me leje të pronarit dhe në prani të tij, kanë të drejtë të kontrollojnë gjendjen fizike të objektit ose të objekteve në pronësi private.
2. Pronaret e çdo objekti, pas kërkesës së bërë nga institucionet e mësipërme, janë të detyruar të lejojnë kontrollin e gjendjes fizike të objektit.

Neni 16

1. Institucionet shtetërore të specializuara shtetërore, në marrëveshje me pronaret dhe zotëruesit e objekteve të trashëgimisë kulturore, krijojnë kushte për ekspozimin e këtyre objekteve për publikun.
2. Fotografimi, filmimi ose regjistrimi kompjuterik dhe publikimi i objekteve të trashëgimisë kulturore, të ekspozuara në muzetë vendore, behet pasi të jete marre autorizim nga institucioni shtetëror, në varësi të të cilit është muzeu. Për objekte të tilla, të ekspozuara në muzetë kombëtare, leja miratohet nga Ministri i Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve.

Neni 17

1. Projektet e restaurimit dhe restaurimi i monumenteve të kulturës bëhen nga institucione shtetërore të specializuara dhe nga subjektet e licencuara për këtë qëllim, sipas pikave 3, 4 e 5 të këtij neni, si dhe nga institucionet e huaja të parashikuara në nenin 42 pika 3 të këtij ligji.

Veprimtaria restauruese e këtyre subjekteve private, e përcaktuar në këtë ligj, përfshihet në

kategorinë VI.1, të shtojcës së ligjit për licencat. Kjo veprimtari licencohet sipas dispozitave në vijim, të këtij ligji.

2. Me urdhër të Ministrit të Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve krijohet Këshilli Kombëtar i Restaurimeve, më poshtë KKR, i cili ka në përbërje përfaqësues të institucioneve të specializuara dhe personalitete të fushës. Organizimi dhe funksionimi i këtij Këshilli përcaktohen në rregulloren e miratuar nga ministri.

3. Këshilli Kombëtar i Restaurimeve miraton kriteret për licencimin e subjekteve e të personave fizikë a juridikë. KKR-ja, pas plotësimit të kriterëve të miratuara për këtë qëllim, i propozon Ministrit të Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve licencimin e personave fizikë ose juridikë në fushën e projektimit apo të restaurimit të objekteve të trashëgimisë kulturore.

4. Licenca për projektim dhe restaurim në fushën e trashëgimisë kulturore miratohet nga Ministri i Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve.

5. Punimet e restaurimit, të cilat kryhen nga subjektet e licencuara për këtë qëllim, mbikëqyren dhe kolaudohen nga institucionet shtetërore, të specializuara dhe të ngarkuara me ligj për mbrojtjen, ruajtjen dhe studimin e objekteve të trashëgimisë kulturore.

6. Çdo projekt për restaurim i paraqitet për miratim Këshillit Kombëtar të Restaurimeve, i cili përcakton kriteret dhe kategorinë e projekteve, që miratohen nga Instituti i Monumenteve të Kulturës.

7. Zbatimi i punimeve të restaurimit të monumenteve të kulturës, mbikëqyrja dhe kolaudimi i tyre nuk i nënshtrohen ligjit nr. 8402, datë 10.9.1998 "Për kontrollin dhe disiplinimin e punimeve të ndërtimit", të ndryshuar.

Rregullat dhe kriteret e punimeve të restaurimit në objektet e trashëgimisë kulturore përcaktohen në Kartën Shqiptare të Restaurimeve, e cila miratohet nga Këshilli i Ministrave, me propozimin e Ministrit të Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve.

Neni 18

Fondet për mirëmbajtjen, restaurimin, zbulimin dhe studimin e vlerave të trashëgimisë kulturore sigurohen nga buxheti i miratuar për Ministrinë e Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve, nga të ardhurat e përdorimit të tyre, si dhe nga çdo e ardhur tjetër e ligjshme, që sigurohet nga fondacione, organizata dhe institucione, vendase ose të huaja, shtetërore ose private apo nga personat fizike ose juridike.

Të ardhurat dytësore, të siguruar nga përdorimi i monumenteve të kulturës në pronësi shtetërore, ndahen si më poshtë:

a) 90 për qind institucionit, që ka në administrim monumentin, për restaurimin, mirëmbajtjen dhe rijetëzimin e tij;

b) 10 për qind Buxhetit të Shtetit.

Përzgjedhja e subjekteve, të pajisura me leje, për restaurimin e monumenteve të kulturës, me fondet e vëna në dispozicion nga Buxheti i Shtetit, bëhet nëpërmjet konkurrimit publik. Procedurat e konkurrimit përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

KREU II

TRASHEGIMIA KULTURORE E LUAJTSHME

Neni 19

1. Lëvizja nga vendet e caktuara te objekteve te trashëgimisë kulturore te luajtshme, ne pronësi shtetërore, me vlera te zakonshme ose te veçanta, kombëtare dhe unikale, për ruajtjen, restaurimin, studimin, ekspozimin brenda vendit ose tjetërsimin e pronësisë, behet me autorizimn e Ministrit te Turizmit, Kulturës, Rinise dhe Sporteve.
2. Lëvizja nga vendet e caktuara te objekteve te trashëgimisë kulturore te luajtshme, me vlera te zakonshme, për ruajtjen, restaurimin, studimin dhe ekspozimin jashtë territorit te Republikës se Shqipërisë, behet me autorizimn e Ministrit te Turizmit, Kulturës, Rinise dhe Sporteve.
3. Lëvizja e objekteve te trashëgimisë kulturore te luajtshme, me vlera te veçanta, kombëtare dhe unikale për ruajtjen, restaurimin, studimin dhe ekspozimin jashtë territorit te Republikës se Shqipërisë, behet me vendim te Këshillit te Ministrave. Procedurat e këtyre lëvizjeve përcaktohen me udhëzim te Këshillit te Ministrave, sipas konventave ndërkombëtare te ratifikuara nga Republika e Shqipërisë për këtë qellim.
4. Ne çdo rast, leja e lëshuar regjistrohet ne Qendrën Kombëtare te Inventarizimit te Pasurive Kulturore.

Neni 20

1. Objektet e trashëgimisë kulturore te veçante, kombëtare dhe unikale, nuk dhurohen e nuk shkëmbehen ne asnjë rast.
2. Ne raste te veçanta, objektet e trashëgimisë kulturore te luajtshme mund te dhurohen ose shkëmbehen ndërmjet institucioneve simotra ne shtete te tjera, kur u shërbejnë interesave kombëtare dhe janë te barazvlefshme. Dhurimi ose shkëmbimi behet me vendim te Këshillit te Ministrave.
3. Institucionet publike, që në fondin e tyre kanë në administrim objekte të trashëgimisë kulturore të luajtshme, me vlera të zakonshme, lejohen t'ua shesin të tretëve, brenda territorit të Republikës së Shqipërisë, nëpërmjet procedurës së ankandit. Kushtet, rregullat dhe procedurat e organizimit të ankandit përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 21

1. Shteti shqiptar behet menjëherë pronar i ligjshëm i objekteve te trashëgimisë kulturore, te cilat nuk janë ne pronësi shtetërore, por qe janë te vjedhura ose te humbura, nëse pronari i tyre nuk identifikohet.
2. Shteti shqiptar behet menjëherë pronar i ligjshëm i objekteve te trashëgimisë kulturore te luajtshme, te cilat nuk janë ne pronësi shtetërore, te nxjerra ne mënyrë te jashtëligjshme jashtë vendit.

Neni 22

Objektet e trashëgimisë kulturore te luajtshme, arkivat dhe koleksionet e institucioneve shtetërore e joshteterore, si dhe ato te ekspozuara ne muzetë kombëtare ose vendore, shtetërore ose joshteterore, mbrohen dhe administrohen sipas rregulloreve te vete

institucioneve, te cilat hartohen ne përputhje me këtë ligj, si dhe me si dhe me ligjet nr.9386, datë 4.5.2005 "Për muzetë" dhe nr.9154, datë 6.11.2003, "Për arkivat

Neni 23

Ne rastet kur godinat, ku ruhen arkiva shtetërore ose vlera te tjera te rëndësishme te trashëgimisë kulturore, u kthehen ish-pronareve dhe shpronësimi është i pamundur, Këshilli i Ministrave bën sistemimin ne mjedise te tjera te përshtatshme te këtyre institucioneve.

KREU III TRASHEGIMIA KULTURORE E PALUAJTSHME

Neni 24

1. Objekti i trashëgimisë kulturore ka këto shkalle mbrojtjeje:

- a) nen vrojtim;
- b) ne mbrojtje paraprake;
- c) monument kulture te kategorisë II ;
- ç) monument kulture te kategorisë I.

2. Objektet ne grup emërtohen sipas rastit: park arkeologjik, qytet-muze, zone-muze, qendër historike, zonë arkeologjike dhe ansambël-muze.

3. Heqja e plote ose e pjesshme e mbrojtjes nga shteti e një objekti ose grupi objektesh te trashëgimisë kulturore është e drejte ekskluzive e organit qe e ka shpallur atë.

Neni 25

1. Objekte në vrojtim janë të gjitha objektet në gjendje rrënoje, kështjellat, objektet e kultit, ndërtimet inxhinierike, ndërtimet publike ose të luksit, të ndërtuara përpara vitit 1900, si dhe ato në shfrytëzim, të ndërtuara përpara vitit 1944 dhe, në raste ndërtimesh të spikatura, edhe pas këtij viti. Statusi "Objekte në vrojtim" shpallet nga Instituti i Monumenteve të Kulturës për një afat kohor prej 6 muajsh.

Pas përfundimit të kësaj periudhe, Instituti i Monumenteve të Kulturës, në përputhje me dispozitat e këtij ligji, i propozon Ministrit të Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve shpalljen ose jo të këtyre objekteve "Monument kulture" të kategorisë I apo II.

2. Ndryshimi ose heqja e këtij statusi behet me kërkesë te pronarit te objektit drejtuar Institutit te Monumenteve te Kulturës.

3. Objekti me këtë status nuk mund te priset ose t'i bëhen ndryshime, pa miratimin me shkrim te Institutit te Monumenteve te Kulturës.

Neni 26

1. Objekt ne mbrojtje paraprake shpallet nga Instituti i Monumenteve te Kulturës çdo objekt me vlera te veçanta. Ky status është 6-mujor dhe brenda kësaj periudhe ky institucion duhet te kryeje procedurat për përcaktimin e statusit te mëtejshëm te tij.
2. Gjate kësaj periudhe ndalohet çdo lloj ndërhyrje ne gjendjen fizike te objektit.

Neni 27

Monumente kulture të kategorisë II janë ndërtimet me vlera të spikatura, kryesisht në pamjen e tyre të jashtme. Ato ruhen në vëllime dhe pamjen e tyre të jashtme. Ministri përgjegjës për trashëgiminë kulturore i shpall ato monumente kulture të kategorisë II.

Neni 28

1. Monumente Kulture te kategorisë I janë ndërtimet me vlera te spikatura dhe me rëndësi te veçante për trashëgiminë kulturore. Ato ruhen ne terezinë e përbërësve te tyre arkitektonike dhe teknike.
2. Kompozimi i vëllimeve, trajtimi arkitektonik i pamjeve te jashtme dhe te brendshme, si dhe zgjidhja planimetrike dhe funksionale e këtyre monumenteve nuk mund te ndryshohen.
3. Ndërtimet e reja pranë tyre duhet te respektojnë distancat e zonës se mbrojtur.
4. Ministri i Turizmit, Kulturës, Rinise dhe Sporteve i shpall ato monumente kulture te kategorisë I.

Neni 29

1. Zonat-muze, ansamblet-muze, qendrat historike, parqet arkeologjike janë kategori objektesh në grup, që ruhen në tërësinë e tyre si komplekse historiko-arkeologjike, monumentale, arkitektoniko-urbanistike dhe mjedisore.
2. Në këto kategori objektesh është e ndaluar çdo lloj ndërtimi i ri, me përjashtim të rrjetit inxhinierik nëntokësor dhe rikonstruksionit. Në rastin e rikonstruksioneve, projekti miratohet nga Këshilli Kombëtar i Restaurimeve.
3. Zonat-muze, ansamblet-muze, qendrat historike shpallen të tilla me vendim të Këshillit te Ministrave, pas propozimit të ministrit përgjegjës për trashëgiminë kulturore.
4. Rregullorja e administrimit për kategorinë e objekteve të mësipërme dhe zonën e mbrojtur rreth tyre miratohet me vendim të Këshillit të Ministrave, me propozimin e ministrit përgjegjës për trashëgiminë kulturore.
5. Heqja e plotë ose pjesshme e shkallës së mbrojtjes në këtë kategori objektesh bëhet me vendim të po atij organi, që e ka vendosur atë.
6. Monumentet e kulturës të kategorisë I dhe II në qendrat historike, qytetet-muze dhe ansamblet-muze mund të shfrytëzohen edhe për funksione të tjera, që nuk cenojnë në asnjë mënyrë vlerat e tyre. Aty mund të vendosen institucione shetërore ose private, si muze, biblioteka, atelie monumentesh, fototeka, galeri artesh dhe ekspozita të ndryshme.

Neni 30

1. Zonat dhe parqet arkeologjike shpallen të tilla me vendim të Këshillit të Ministrave, sipas propozimit të bërë nga ministri përgjegjës për trashëgiminë kulturore. Zonat arkeologjike, në varësi të intensitetit dhe rëndësisë së gjetjeve arkeologjike, kategorizohen në zona “A” dhe zona “B”. Zonifikimi miratohet me vendim të Këshillit të Ministrave, sipas propozimit të ministrit përgjegjës për trashëgiminë kulturore.
2. Rregullorja e administrimit të këtyre zonave miratohet me vendim të Këshillit të Ministrave, sipas propozimit të bërë nga ministri përgjegjës për trashëgiminë kulturore.
3. Në zonat arkeologjike “A” është e ndaluar çdo lloj ndërhyrjeje me karakter ndërtimor.
4. Në zonat arkeologjike “B” lejohen ndërtimet e reja në rastet e përcaktuara në rregulloren e administrimit të këtyre zonave, pas miratimit nga Këshilli Kombëtar i Arkeologjisë.

Neni 31

Institucionet shtetërore, të specializuara në fushën e trashëgimisë kulturore, organet e qeverisjes vendore dhe pronarët ose përdoruesit e objektit kanë të drejtën e propozimit për shpalljen e një objekti “Monument kulture”, propozim i cili i drejtohet ministrit përgjegjës për trashëgiminë kulturore.

Neni 32

1. Për monumentet e kulturës përcaktohet një sipërfaqe toke ose trualli përreth, si zone mbrojtëse, në përputhje me vlerat e tyre arkitektonike, me përshtatshmërinë e tyre urbanistiko-estetike, me rrethinën dhe me rrethanat ekologjike.
2. Përmasat e zonës mbrojtëse përcaktohen nga organi që shpall monumentin, sipas studimit të bërë nga Instituti i Monumenteve të Kulturës. Në këtë zonë ndalohet çdo ndërhyrje me karakter ndërtimor.

Neni 33

1. Gërmimi, restaurimi, përdorimi dhe çdo veprim tjetër në monumentet e kulturës, si dhe çdo ndryshim në truallin e venë në mbrojtje rreth tyre, bëhet vetëm me autorizimin e Këshillit Kombëtar të Restaurimeve, Institutit Arkeologjik, për gërmimet shkencore, si dhe të Agjencisë së Shërbimit Arkeologjik, në rastet e gërmimeve të shpëtimit.
2. Ndalohet gërmimi me karakter arkeologjik dhe përdorimi i aparaturave metalkërkuese nga njerëz ose subjekte të paautorizuara.

Neni 34

Njësitë e qeverisjes vendore bashkëpunojnë me institucionet shtetërore të specializuara për ruajtjen dhe mbrojtjen e objekteve të trashëgimisë kulturore, që ndodhen në

territoret ne juridiksionin e tyre. Ministria e Turizmit, Kulturës, Rinise dhe Sporteve përcakton mënyrat e bashkëpunimit.

Neni 35

Punimet e mirëmbajtjes, të restaurimit dhe të rigjallërimit të monumenteve të kulturës kryhen me fonde të ministrisë përgjegjëse për trashëgiminë kulturore dhe të donatorëve të tjerë ose të vetë pronarëve, pasi të jetë miratuar projekti i tyre nga Këshilli Kombëtar i Restaurimeve.

Neni 36

1. Ne monumentet e kulturës te kategorive I dhe II, prone e subjekteve joshtetore, shteti përballon te gjitha shpenzimet për ruajtjen e vlerave historiko-artistike, te cilat nuk lidhen me qëndrueshmërinë e objektit.

2. Punimet e tjera te restaurimit për këto monumente përballohen ne masën:

a) 60 për qind nga shteti dhe 40 për qind nga pronari, për monumentet e kulturës të kategorisë I;

b) 30 për qind nga shteti dhe 70 për qind nga pronari për monumentet e kulturës te kategorisë II.

Neni 37

1. Kur pronari joshtetor i monumentit te kulturës nuk ka fonde për kryerjen e punimeve te restaurimit, pas planifikimit te këtyre punimeve, shteti ndërmjetëson pranë bankave për përfitimin e kredive afatgjata me kushte lehtësuese si dhe merr përsipër shlyerjen e interesit të kredisë

2. Kur pronari kundërshton kredinë dhe kur monumenti është ne rrezik shembje, punimet e restaurimit bëhen edhe pa pëlqimin e tij nga drejtoria rajonale e kulturës kombëtare nëpërmjet drejtorive rajonale të monumenteve të kulturës, ose edhe nga subjekte te tjera te licencuara për këtë qellim. Pas përfundimit te punimeve, pronari detyrohet te paguaje pjesën e vet te shpenzimeve, ne përputhje me nenin 36 te këtij ligji.

Neni 38

Çdo vendim i marre nga këshillat e rregullimit te territoreve për ndërhyrje ose ndërtim ne zonat e shpallura monument kulture ose ne zonën e mbrojtur pranë një monumenti kulture, pavarësisht nga pronësia, është i pavlefshëm.

Neni 39

1. Monumentet e kulturës mund të rijetëzohen për qëllime administrative dhe social-kulturore, me kusht që funksioni i ri të mos dëmtojë vlerën e monumentit. Kushtet dhe

kriteret paraprake të rijetëzimit dhe të shfrytëzimit të monumenteve të kulturës miratohen nga Instituti i Monumenteve të Kulturës.

1/1. Rrjetëzimi ose shfrytëzimi i Monumenteve të Kulturës, të përcaktuara në këtë ligj, përfshihen në kategorinë VI.2 të shtojcës së ligjit për licencat. Këto leje jepen sipas ligjit për licencat ose sipas dispozitave në vijim, të këtij ligji. Këshilli i Ministrave vendos për përdorimin e njërës nga këto dy mënyra, sipas ndarjes në nënkategori. Në rastin e dytë nuk zbatohet parimi i miratimit në heshtje.

2. Në çdo rast, shfrytëzimi i monumenteve të kulturës bëhet vetëm pasi të jetë marrë miratimi i Këshillit Kombëtar të Restaurimeve për lidhjen e kontratës së shfrytëzimit ndërmjet palëve.

3. Kontrata e shfrytëzimit lidhet ndërmjet ministrisë përgjegjëse për trashëgiminë kulturore dhe përdoruesit të monumenteve. Në rast se përdoruesi shkel kushtet dhe kriteret e kontratës, atëherë drejtoria rajonale e kulturës kombëtare i propozon ministrit përgjegjës për trashëgiminë kulturore të zgjidhë kontratën në mënyrë të njëanshme

Neni 40

1. Vendosja e materialeve publicitare ne objektet monument kulture behet ne raste te veçanta festivo-kulturore dhe ka karakter te përkohshëm.

2. Veprimtaritë kulturore ne objektet monument kulture bëhen vetëm ne rastet kur ato nuk rrezikojnë ose cenojnë vlerat e tyre.

3. Ministri i Turizmit, Kulturës, Rinise dhe Sporteve jep autorizimn për organizimin e veprimtarive kulturore dhe vendosjen e materialeve publicitare.

Neni 41

Kërkimet, sondazhet dhe gërmimet arkeologjike ne te gjithë territorin e Republikës se Shqipërisë janë monopol i shtetit shqiptar.

Neni 42

1. Agjencia e Shërbimit Arkeologjik është institucion qendror, në varësi të ministrit përgjegjës për trashëgiminë kulturore, e krijuar për të ushtruar veprimtari në fushën e gërmimeve dhe të studimeve të trashëgimisë kulturore, që preket nga punimet ndërtuese të çdo natyre, apo nga planet për rregullimin e territorit. Organizimi dhe funksionimi i saj përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave, sipas propozimit të ministrit të përgjegjës për trashëgiminë kulturore. Statuti i Agjencisë së Shërbimit Arkeologjik miratohet me urdhër të ministrit të përgjegjës për trashëgiminë kulturore. Struktura dhe organika e Agjencisë së Shërbimit Arkeologjik miratohen me urdhër të Kryeministrit, me propozimin e ministrit përgjegjës për trashëgiminë kulturore.

2. Këshilli Kombëtar i Arkeologjisë është organ kolegjal vendimmarrës, që përbëhet nga specialistë të fushave përkatëse, i cili mblidhet periodikisht pranë ministrisë përgjegjës për trashëgiminë kulturore dhe kryesohet nga ministri. Përbërja, mënyra e funksionimit, kompetencat dhe shpërblimi i anëtarëve të këshillit përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 43

Veprimtaritë e përshkruara në nenin 41 realizohen nga institucione shtetërore dhe private të specializuara të fushës përkatëse, vendase ose të huaja. Këto bashkëpunime bëhen në bazë të marrëveshjeve dy ose shumëpalëshe. Përjashtohet ekskluziviteti i institucioneve të huaja në këto veprimtari. Për bashkëpunim, në çdo rast, merret miratimi i Këshillit Kombëtar të Arkeologjisë.

Veprimtaria kërkimore arkeologjike e këtyre subjekteve private përfshihet në kategorinë

VI.1 të shtojcës së ligjit për licencat. Kjo veprimtari licencohet sipas dispozitave në vijim të këtij ligji.

Neni 44

Objektet arkeologjike, të gjetura gjatë gërmimeve arkeologjike, janë prone e shtetit shqiptar.

Neni 45

Personat fizike ose juridike., që zbulojnë ose gjejnë, në mënyrë të rastësishme, objekte të trashëgimisë kulturore, janë të detyruar që brenda 20 ditëve të njoftojnë organet vendore të kulturës, Agjencia e Shërbimit Arkeologjik dhe drejtoria rajonale e kulturës kombëtare, duke deklaruar mënyrën dhe vendin e gjetjes. Pas dokumentimit të objektit, komisioni i ngritur për këtë qëllim me specialiste të këtyre institucioneve përcakton vlerat dhe vendos për statusin e mëtejshëm të objektit, si dhe shpërblimin e këtij personi.

Neni 46

Agjencia e Shërbimit Arkeologjik, nëpërmjet strukturave të veta dhe në bashkëpunim edhe me persona juridikë dhe fizikë, të licencuar në këtë fushë, bën ndjekjen e gjetjeve rastësore arkeologjike, që dalin gjatë punimeve bujqësore, të ndërtimit, veprave inxhinierike ose konstruksioneve ndërtimore dhe merr masa për shpëtimin e këtyre vlerave.

Në rastet e zbulimeve të rëndësishme, punonjësi i autorizuar nga Agjencia e Shërbimit Arkeologjik urdhëron ndërprerjen e menjëhershme të punimeve që dëmtojnë vlerat arkeologjike. Veprimet e mëtejshme vendosen nga Këshilli Kombëtar i Arkeologjisë jo më vonë se 10 ditë nga ndërprerja e punimeve.

Neni 47

Në rastet e ndërtimeve të mëdha në territore të pronësi shtetërore ose private, si rrugë, autostrada, aeroporte, porte, vepra industriale, qendra të reja banimi, investitorët janë të detyruar që, gjatë procesit të projektimit dhe zbatimit të projektit, të marrin miratimin, me shkrim, të Këshillit Kombëtar të Restaurimeve dhe të Këshillit Kombëtar të

Arkeologjisë. Specialistet kryejnë kontrollin e zonës dhe përgatisin dokumentacionin përkatës. Kur zona përmban vlera të rëndësishme arkeologjike, etnografike ose gjurme të arkitekturës së lashtë ose tradicionale, projekti duhet të ndryshojë. Shpenzimet për kryerjen e hulumtimeve të nevojshme, përgatitjen e dokumentacionit, si dhe ndryshimet e mundshme të projektit kryhen nga investitori.

Neni 48

1. Kur, pas fillimit të punimeve, zbulohen rastësisht gjurme ose objekte me vlera arkeologjiko-etnologjike, punimet ndërpriten menjëherë.

Drejtuesit dhe investitorët e punimeve njoftojnë, brenda tri ditëve, organet e qeverisjes vendore, Agjencinë e Shërbimit Arkeologjik dhe drejtorinë rajonale të kulturës kombëtare, të cilët bëjnë kontrollin përkatës, raportojnë për vlerat e gjetura dhe bëjnë propozimet përkatëse për vazhdimësinë ose jo të punimeve.

2. Nëse gjetjet janë me vlera të rëndësishme, punimet e filluara mund të pësojnë ndryshime ose të ndërpriten përfundimisht. Vendimi në këtë rast merret nga organi që ka autorizuar fillimin e punimeve.

3. Në rastin kur punimet pësojnë ndryshime, të gjitha shpenzimet për to, si dhe shpenzimet për kërkimet shkencore, veprimtaritë e nevojshme restauruese ose konservuese, mbulohen 100 për qind nga investitori.

KREU IV KUNDERVAJTJET ADMINISTRATIVE Neni 49

1. Janë kundërvajtje administrative dhe dënohen me gjobe, kur nuk përbejnë veprë penale, shkeljet e mëposhtme:

a) shkeljet sipas nenit 7 dënohen me gjobe nga 10 000 -20 000 leke;

b) shkeljet sipas nenit 8 dënohen me gjobe nga 30 000 - 50 000 leke;

c) shkeljet sipas neneve 11 dhe 19 dënohen me gjobe nga 20 000 - 50 000 leke;

ç) shkeljet sipas nenit 14 dënohen me gjobe nga 100 000 - 500 000 leke;

d) shkeljet sipas nenit 16 pika 2 dënohen me gjobe 20 000 leke;

dh) shkeljet sipas neneve 25 pika 3 dh 26 pika 2 dënohen me gjobe nga 100 000-300 000 leke;

e) shkeljet sipas nenit 28 pika 2 dënohen me gjobe nga 100 000 - 500 000 leke;

ë) shkeljet sipas nenit 33 pika 1 dënohen me gjobe nga 50 000 -500 000 leke;

f) shkeljet sipas nenit 45 dënohen me gjobe nga 10 000 - 50 000 leke;

g) shkeljet sipas nenit 33 pika 2 dënohen me gjobe 100 000 leke dhe konfiskim të aparaturës;

gj) shkeljet sipas neneve 47 dhe 48 pika 1 dënohen me gjobe nga 1 000 000 - 5 000 000 leke.

2. Demi i shkaktuar në objektet unike të trashëgimisë kulturore përbën në çdo rast veprë penale dhe dënohet sipas legjislacionit penal.

Neni 50

1. Të drejtën e vënies së gjobës e kanë inspektorët e institucioneve shtetërore të specializuara, sipas fushave që mbulojnë.
2. Shqyrtimi i kundërvajtjeve administrative, ankimi dhe ekzekutimi i vendimeve bëhen sipas procedurave dhe afateve të përcaktuara në Kodin e Procedurave Administrative.
3. Kundërvajtësi duhet ta paguajë gjobën brenda 30 ditëve nga marrja dijëni e vendimit për lënien në fuqi të gjobës. Gjobat paguhen pranë zyrave të financës në institucionet e përcaktuara në pikën 1 të këtij neni.
Në rast mospagimi të gjobës brenda afatit të mësipërm, vendimi për lënien në fuqi të gjobës përbën titull ekzekutiv dhe për ekzekutimin e tij ngarkohet zyra e përmbarimit.
4. Shuma e arkëtuar nga vjelja e gjobave derdhet 40 për qind në favor të Buxhetit të Shtetit dhe 60 për qind në favor të institucionit, që ka në juridiksion objektin.

KREU V DISPOZITA KALIMTARE DHE TE FUNDIT Neni 51

Çdo person fizik ose juridik, që zotëron objekte, të cilat janë vlera të trashëgimisë kulturore të luajtshme, duhet t'i deklarojë ato pranë organeve të kulturës, të qeverisjes vendore dhe ta regjistrojë objektin në Qendrën Kombëtare të Inventarizimit të Pasurive Kulturore, sipas mënyrës që ofron kjo qendër, brenda dy vjetëve nga hyrja në fuqi e këtij ligji.

Neni 52

Për objektet monument kulture të dhëna me qira përpara hyrjes në fuqi të këtij ligji, kontrata e qiramarrjes, për periudhën e mbetur, rregullohet në përputhje me dispozitat e këtij ligji.

Neni 53

1. Instituti i Monumenteve të Kulturës dhe Instituti i Arkeologjisë, brenda gjashtë muajve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, i paraqesin për miratim Këshillit të Ministrave zonat arkeologjike brenda qendrave të banuara në Shkodër, Lezhë, Krujë, Durrës, Elbasan, Berat, Vlorë dhe Sarandë.
2. Brenda një viti nga hyrja në fuqi e këtij ligji, Instituti i Monumenteve të Kulturës dhe Instituti i Arkeologjisë i paraqesin për miratim Këshillit të Ministrave kufijtë dhe rregulloret e administrimit të parqeve arkeologjike të Shkodrës, Lezhës, Apolonisë, Bylisit, Amantias, Orikutit, Antigonesë, Finiqit dhe Butrintit.
3. Brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e këtij ligji, institucionet shtetërore të specializuara në varësi të Ministrisë së Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve, statutoet e të cilave

miratohen nga Ministri i Turizmit, Kulturës, Rinise dhe Sporteve, bëjnë rishikimin e këtyre statuteve, sipas dispozitave të këtij ligji.

Neni 54

Ngarkohet Këshilli i Ministrave që, në zbatim të nenëve 9 pika 5, 19 pika 3, 20 pika 2, 23, 29 pika 2 dhe 31 pika 1, të nxjerrë aktet nënligjore për zbatimin e këtij ligji.

Neni 55

Ligji nr.7867, datë 12.10.1994 "Për mbrojtjen e pasurisë kulturore të luajtshme dhe të paluajtshme", shfuqizohet.

Neni 56

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

**Shpallur me dekret nr.3804, datë 5.5.2003 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë,
Alfred Moisiu**

L I G J

Nr. 9490, datë 13.3.2006

**PËR RATIFIKIMIN E KONVENTËS PËR RUAJTJEN E TRASHËGIMISË
KULTURORE JOMATERIALE, PARIS 2003**

Në mbështetje të neneve 78, 83 pika 1 dhe 121 të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

**K U V E N D I
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË**

V E N D O S I:

Neni 1

Ratifikohet Konventa për Ruajtjen e Trashëgimisë Kulturore Jomateriale, Paris 2003.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Shpallur me dekretin nr.4818, datë 28.3.2006 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë
Alfred Moisiu

**KONVENTA
PËR RUAJTJEN E TRASHËGIMISË KULTURORE JOMATERIALE**

Paris, më 17 tetor 2003

Konferenca e përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara për arsimin shkencën dhe kulturën, më poshtë e quajtur "UNESCO", e mbledhur në Paris nga 29 shtatori deri në 17 tetor 2003 në sesionin e 32-të të saj,

duke iu referuar instrumenteve ndërkombëtare ekzistuese lidhur me të drejtat e njeriut, në veçanti Deklaratës së përbotshme për të drejtat e njeriut të 1948-ës, Paktit ndërkombëtar për të drejtat ekonomike, sociale dhe kulturore të 1966-ës dhe Paktit ndërkombëtar për të drejtat civile dhe politike të 1966-ës;

duke marrë parasysh rëndësinë e trashëgimisë kulturore jomateriale, përmbledhëse e diversitetit kulturor dhe garanci e zhvillimit afatgjatë, siç theksohet në Rekomandimin e UNESCO-s për mbrojtjen e kulturës tradicionale dhe popullore të 1989-s, në Deklaratën e përbotshme të UNESCO-s për diversitetin kulturor të vitit 2001 dhe në Deklaratën e Stambollit të vitit 2002 miratuar në Tryezën e Tretë të Rrumbullakët të ministrave të kulturës;

duke marrë parasysh ndërvarësinë midis trashëgimisë kulturore jomateriale dhe trashëgimisë materiale kulturore dhe natyrore;

duke pranuar se proceset e mondializimit dhe të ndryshimit shoqëror, krahas kushteve që krijojnë për një dialog të përtërirë mes bashkësive, shkaktojnë gjithashtu, njësoj si dhe dukuritë e mostolerancës, kërcënime të rënda për degradim, për zhdukje dhe shkatërrim të trashëgimisë kulturore jomateriale, veçanërisht për faktin e mungesës së mjeteve për ruajtjen e kësaj të fundit;

e ndërgjegjshme për vullnetin e përbotshëm dhe për shqetësimin e përbashkët për të ruajtur trashëgiminë kulturore jomateriale të njerëzimit;

duke pranuar se bashkësitë, në veçanti bashkësitë rrënjëze, grupet dhe, sipas rastit, individët, luajnë një rol të rëndësishëm në prodhimin, ruajtjen, mirëmbajtjen dhe rikrijimin e trashëgimisë kulturore jomateriale, duke ndihmuar kështu për pasurimin e diversitetit kulturor dhe të krijimtarisë njerëzore;

duke shënuar shtrirjen e madhe të veprimtarisë së kryer nga UNESCO-ja për të ndërtuar instrumentet normative për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore, veçanërisht Konventën për mbrojtjen e trashëgimisë botërore, kulturore dhe natyrore të vitit 1972;

duke shënuar gjithashtu se deri tani nuk ka asnjë instrument shumëpalësh me karakter shtrëngues që të synojë ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale;

duke pasur parasysh se marrëveshjet, rekomandimet dhe rezolutat ndërkombëtare që ekzistojnë lidhur me trashëgiminë kulturore dhe natyrore do të duhej të pasuroheshin dhe të plotësoheshin në mënyrë të frytshme me anë të dispozitave të reja lidhur me trashëgiminë kulturore jomateriale;

duke pasur parasysh detyrimin e bashkësisë ndërkombëtare për të dhënë ndihmesën me shtetet palë në këtë Konventë për ruajtjen e kësaj trashëgimie në një frymë bashkëpunimi dhe ndihme të ndërsjellë;

duke sjellë në vëmendje programet e UNESCO-s lidhur me trashëgiminë kulturore jomateriale, sidomos shpalljen e kryeveprave të trashëgimisë gojore dhe jomateriale të njerëzimit,

duke pasur parasysh rolin e paçmueshëm të trashëgiminë kulturore jomateriale si faktor afrimi, shkëmbimesh dhe kuptimi midis qenieve njerëzore,

miraton këtë Konventë më 17 tetor 2003.

I. DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

Qëllimet e Konventës

Qëllimet e kësaj Konvente janë:

- a) ruajtja e trashëgimisë kulturore jomateriale;
- b) respektimi i trashëgimisë kulturore jomateriale të bashkësive, të grupeve dhe të individëve të prekur;
- c) sensibilizimi në nivel lokal, kombëtar dhe ndërkombëtar për rëndësinë e trashëgimisë kulturore jomateriale dhe të vlerësimit të saj të ndërsjellë;

d) bashkëpunimi dhe asistenca ndërkombëtare.

Neni 2 Përkufizime

Për qëllimet e kësaj Konvente:

1. Me "trashëgimi kulturore jomateriale" kuptohen praktikat, paraqitjet, shprehjet, njohuritë dhe dijeberja (savoir-faire)-si dhe veglat, objektet, artefaktet dhe hapësirat kulturore që bashkëshoqërojnë ato - që bashkësitë, grupet dhe, kur është rasti, individët i pranojnë si pjesë përbërëse të trashëgimisë së tyre kulturore. Kjo trashëgimi kulturore jomateriale, përcjellë brez pas brezi, është rikrijuar në vijimësi nga bashkësitë dhe grupet në funksion të mjedisit të tyre, të ndërveprimit të tyre me natyrën dhe të historisë së tyre, dhe u jep atyre një ndjenjë identiteti dhe vazhdimësie, duke ndihmuar kështu për nxitjen e respektit për diversitetin kulturor dhe të krijimtarisë njerëzore.

Për qëllimet e kësaj Konvente, do të merret parasysh vetëm trashëgimia kulturore jomateriale në përputhje me instrumentet ndërkombëtare ekzistuese lidhur me të drejtat e njeriut, si dhe me kërkesën për respektim të ndërsjellë ndërmjet bashkësive, grupeve dhe individëve, dhe me një zhvillim afatgjatë.

2. "Trashëgimia kulturore jomateriale", siç është përcaktuar në paragrafin 1 më sipër, shfaqet sidomos në fushat e mëposhtme:

a) traditat dhe shprehjet gojore, përfshirë këtu edhe gjuhën si vektor i trashëgimisë kulturore jomateriale;

b) artet e shfaqjes (spektaklit);

c) praktikat sociale, ritualet dhe ngjarjet festive;

d) njohjet dhe praktikat lidhur me natyrën dhe gjithësinë;

e) dijeberja lidhur me artizanatin tradicional.

3. Me "ruajtje" kuptohen masat që synojnë jetëgjatësinë e trashëgimisë kulturore jomateriale, përfshirë këtu identifikimin, dokumentimin, kërkimin, ruajtjen, mbrojtjen, nxitjen, vlerësimin, përcjelljen, kryesisht përmes edukimit formal dhe joformal, si dhe rigjallërimin e aspekteve të ndryshme të kësaj trashëgimie.

4. Me "shtete palë" kuptohen shtetet që janë të lidhur nga kjo Konventë dhe midis të cilëve kjo është në fuqi.

5. Kjo Konventë zbatohet mutatis mutandis në territoret e parashikuara në nenin 33 që bëhen palë në të, në përputhje me kushtet e përcaktuara në këtë nen. Kështu, shprehja "shtete palë" kuptohet edhe për këto territore.

Neni 3 Lidhja me instrumentet e tjera ndërkombëtare

Asgjë në këtë Konventë nuk mund të interpretohet si:

a) ndryshim i statusit apo ulje e nivelit të mbrojtjes së pasurive të deklaruara të trashëgimisë botërore në kuadrin e Konventës për mbrojtjen e trashëgimisë botërore

kulturore dhe natyrore të vitit 1972, me të cilën një element i trashëgimisë kulturore jomateriale është i lidhur drejtpërdrejt; ose
b) prekje e të drejtave dhe detyrimeve të shteteve palë që rrjedhin nga çdo instrument ndërkombëtar mbi të drejtat e pronësisë intelektuale ose me përdorimin e burimeve biologjike dhe ekologjike ku ata janë palë.

II. ORGANET E KONVENTËS

Neni 4

Asambleja e përgjithshme e shteteve palë

Është ngritur një asamble e përgjithshme e shteteve palë, më poshtë e quajtur "Asamble e përgjithshme". Asambleja e përgjithshme është organi sovran i kësaj Konvente. Asambleja e përgjithshme mbledhet në sesion të zakonshëm çdo dy vjet. Ajo mund të mbledhet në sesion të jashtëzakonshëm nëse ajo vendos kështu ose nëse asaj i është drejtuar kërkesë nga Komiteti ndërqeveritar i ruajtjes së trashëgimisë kulturore jomateriale ose nga jo më pak se një e treta e shteteve palë. Asambleja e përgjithshme miraton rregulloren e saj të brendshme.

Neni 5

Komiteti ndërqeveritar i ruajtjes së trashëgimisë kulturore jomateriale

1. Pranë UNESCO-s është ngritur një Komitet ndërqeveritar për ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale, më poshtë i quajtur "Komiteti". Ai përbëhet nga përfaqësues të 18 shteteve palë, të zgjedhur nga shtetet palë mbledhur në asamblenë e përgjithshme me të hyrë në fuqi kjo Konventë, në përputhje me nenin 34.
2. Numri i shteteve anëtare të Komitetit do të bëhet 24 me të arritur 50 numri i shteteve palë në këtë Konventë.

Neni 6

Zgjedhja dhe mandati i shteteve anëtare të Komitetit

1. Zgjedhja e shteteve anëtare të Komitetit duhet të respektojë parimet e shpërndarjes gjeografike dhe të rotacionit të rregullt.
2. Shtetet anëtare të Komitetit zgjidhen për një mandat katërvjeçar nga shtetet palë në Konventë të mbledhur në asamble të përgjithshme.
3. Megjithatë, mandati i gjysmës së shteteve anëtare të Komitetit të zgjedhura gjatë zgjedhjes së parë kufizohet në dy vjet. Këto shtete përcaktohen me një short të hedhur gjatë kësaj zgjedhjeje të parë.
4. Çdo dy vjet asambleja e përgjithshme bën përtëritjen e gjysmës së shteteve anëtare të Komitetit.
5. Gjithashtu ajo zgjedh aq shtete anëtare të Komitetit sa nevojiten për të plotësuar vendet e lira.

6. Një shtet anëtar i Komitetit nuk mund të zgjidhet për dy mandate të njëpasnjëshme.
7. Shtetet anëtare të Komitetit zgjedhin për t'i përfaqësuar persona të kualifikuar në fushat e ndryshme të trashëgimisë kulturore jomateriale.

Neni 7

Funksionet e Komitetit

Pa cenuar atributet e tjera që i janë dhënë nga kjo Konventë, funksionet e Komitetit janë si më poshtë:

- a) promovimi i objektivave të Konventës, nxitja dhe garantimi i vijimësisë për zbatimin e saj;
- b) dhënia e këshillave për praktikën më të mirë dhe formulimi i rekomandimeve për masat në favor të ruajtjes së trashëgimisë kulturore jomateriale;
- c) përgatitja dhe paraqitja për miratim në asamblenë e përgjithshme e një projekti për përdorimin e burimeve të Fondit, në përputhje me nenin 25;
- d) përpjekja për të gjetur mjetet për shtimin e burimeve të tij dhe marrja e masave të nevojshme për këtë qëllim, në përputhje me nenin 25;
- e) përgatitja dhe paraqitja për miratim në asamblenë e përgjithshme e direktivave operacionale për zbatimin e Konventës;
- f) shqyrtimi, në përputhje me nenin 29 i raporteve të shteteve palë, dhe bërja e një përmbledhjeje për këtë për t'ia paraqitur asamblesë së përgjithshme;
- g) shqyrtimi i kërkesave të paraqitura nga shtetet palë dhe vendimmarrja, në përputhje me kriteret objektive të përzgjedhjes të vendosura prej tij dhe të miratuara nga asambleja e përgjithshme për:
 - i) regjistrimin në lista të propozimeve të përmendura në nenet 16, 17 dhe 18;
 - ii) dhënien e mbështetjes ndërkombëtare në përputhje me nenin 22.

Neni 8

Metoda të punës së Komitetit

1. Komiteti përgjigjet përpara asamblesë së përgjithshme. Ai jep llogari për të gjitha veprimtaritë dhe vendimet.
2. Komiteti miraton rregulloren e tij të brendshme me shumicën e dy të tretave të anëtarëve të tij.
3. Komiteti mund të krijojë përkohësisht organe këshillimore ad-hoc të cilat i gjykon të nevojshme për zbatimin e detyrave të tij.
4. Komiteti mund të ftojë në mbledhjet e tij organizma publikë ose privatë, si dhe persona fizikë, që kanë kompetencë të mirënjohur në fusha të ndryshme të trashëgimisë kulturore jomateriale, për t'u këshilluar me ta për çështje të veçanta.

Neni 9

Akreditimi i organizatave këshillimore

1. Komiteti i propozon asamblesë së përgjithshme akreditimin e organizatave joqeveritare që kanë kompetencë të mirënjohur në fushën e trashëgimisë kulturore jomateriale. Këto organizata do të kenë funksione këshillimore pranë Komitetit.
2. Komiteti i propozon gjithashtu asamblesë së përgjithshme kriteret dhe modalitetet e këtij akreditimi.

Neni 10 Sekretariati

1. Komiteti mbështetet nga Sekretariati i UNESCO-s.
2. Sekretariati përgatit dokumentacionin e asamblesë së përgjithshme dhe të Komitetit, si dhe projektrendin e ditës së mbledhjeve të tyre dhe siguron zbatimin e vendimeve të tyre.

III. RUAJTJA E TRASHËGIMISË KULTURORE JOMATERIALE NË SHKALLË KOMBËTARE

Neni 11

Roli i shteteve palë

I përket çdo shteti palë:

- a) të marrë masat e nevojshme për të siguruar ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale të pranishme në territorin e tij;
- b) të ndërmarrë masat e ruajtjes, të parashikuara në nenin 2 paragrafi 3, për të identifikuar dhe përcaktuar elementet e ndryshme të trashëgimisë kulturore jomateriale të pranishme në territorin e tij, me pjesëmarrjen e bashkësive, të grupeve dhe të organizatave joqeveritare përkatëse.

Neni 12 Inventarët

1. Për të siguruar identifikimin me synim ruajtjen, çdo shtet palë, në përputhje me gjendjen e tij, harton një ose shumë inventarë të trashëgimisë kulturore jomateriale të pranishme në territorin e tij. Këta inventarë janë objekt i një përditësimi të rregullt.
2. Çdo shtet palë, kur i paraqit periodikisht raportin Komitetit, në përputhje me nenin 29, jep informacionin përkatës lidhur me këta inventarë.

Neni 13 Masa të tjera ruajtjeje

Me qëllim që të sigurohet ruajtja, zhvillimi dhe vënia në pah e trashëgimisë kulturore jomateriale, e pranishme në territorin e tij, çdo shtet palë përpiket:

- a) të hartojë një politikë të përgjithshme, që të synojë vënien në pah të funksionit të trashëgimisë kulturore jomateriale në shoqëri dhe të integrojë ruajtjen e kësaj trashëgimie në programe planifikimi;
- b) të caktojë ose të ngrejë një ose disa organizma kompetentë për ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale të pranishëm në territorin e tij;
- c) të nxisë studime shkencore, teknike dhe artistike, si dhe metodologji kërkimore për një ruajtje të efektshme të trashëgimisë kulturore jomateriale, në veçanti të trashëgimisë kulturore jomateriale në rrezik;
- d) të miratojë masat ligjore, teknike, administrative dhe financiare përkatëse me synim:
 - i) favorizimin e krijimit ose të forcimit të institucioneve për formim në administrim të trashëgimisë kulturore jomateriale, si dhe përcjelljen e kësaj trashëgimie përmes forumeve dhe hapësirave të destinuara për paraqitjen dhe shprehjen e saj;
 - ii) garantimin e shfrytëzimit të trashëgimisë kulturore jomateriale gjithnjë duke respektuar praktikat zakonore që rregullojnë shfrytëzimin në disa aspekte specifike të kësaj trashëgimie;
 - iii) ngritjen e institucioneve dokumentare për trashëgiminë kulturore jomateriale dhe mundësimin e shfrytëzimit të tyre.

Neni 14

Edukimi, sensibilizimi dhe rritja e kapaciteteve

Çdo shtet palë përpiqet me të gjitha mjetet përkatëse:

- a) të sigurojë njohjen, respektimin dhe vlerësimin e trashëgimisë kulturore jomateriale në shoqëri, veçanërisht me:
 - i) programe edukative, sensibilizuese dhe përhapëse të informacionit për publikun, sidomos për të rinjtë;
 - ii) programe të posaçme për edukim dhe formim brenda bashkësive dhe grupeve të interesuara;
 - iii) veprimtari për forcimin e kapaciteteve në fushën e ruajtjes së trashëgimisë kulturore jomateriale dhe në veçanti për administrimin dhe kërkimin shkencor; dhe
 - iv) mjete joformale të përcjelljes së dijeve.
- b) të mbajë publikun të informuar për kërcënimet që rëndojnë mbi këtë trashëgimi, si dhe për veprimtaritë e kryera për të zbatuar këtë Konventë;
- c) të promovojë edukimin për mbrojtjen e hapësirave natyrore dhe të vendeve historike, ekzistenca e të cilëve është e nevojshme për shprehjen e trashëgimisë kulturore jomateriale.

Neni 15

Pjesëmarrje e bashkësive, grupeve dhe individëve

Në kuadrin e veprimtarive të tij për ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale, çdo shtet palë përpiqet të sigurojë pjesëmarrjen më të madhe të mundshme të bashkësive, të

grupeve dhe, sipas rastit, të individëve që krijojnë, mirëmbajnë dhe përcjellin këtë trashëgimi dhe t'i përfshijnë gjallërisht në administrimin e saj.

IV. RUAJTJA E TRASHËGIMISË KULTURORE JOMATERIALE NË SHKALLË NDËRKOMBËTARE

Neni 16

Lista paraqitëse e trashëgimisë kulturore jomateriale të njerëzimit

1. Për të siguruar një shikueshmëri më të mirë të trashëgimisë kulturore jomateriale, një ndërgjegjësime më të mirë të rëndësisë së saj, si dhe për të favorizuar dialogun duke respektuar diversitetin kulturor, Komiteti, me propozim të shteteve palë të interesuara, harton, përditëson dhe publikon një listë paraqitëse të trashëgimisë kulturore jomateriale të njerëzimit.
2. Komiteti harton dhe i paraqet për miratim asamblesë së përgjithshme kriteret kryesore për hartimin, përditësimin dhe publikimin e kësaj liste paraqitëse.

Neni 17

Lista e trashëgimisë kulturore jomateriale që ka nevojë të ngutshme për ruajtje

1. Për të marrë masat përkatëse për ruajtje, Komiteti harton, përditëson dhe publikon një listë të trashëgimisë kulturore jomateriale, që ka nevojë të ngutshme për ruajtje, dhe e regjistron këtë trashëgimi në listën e kërkuar nga shteti palë i interesuar.
2. Komiteti harton dhe i paraqet për miratim asamblesë së përgjithshme kriteret kryesore për hartimin, përditësimin dhe publikimin e kësaj liste.
3. Në rast të një ngutshmërie të skajshme - për të cilën kriteret objektive janë miratuar nga asambleja e përgjithshme me propozim të Komitetit - ky i fundit mund të regjistrojë një element të trashëgimisë në fjalë në listën e përmendur në paragrafin 1 duke u këshilluar me shtetin palë të interesuar.

Neni 18

Programe, projekte dhe veprimtari për ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale

1. Në bazë të propozimeve të paraqitura nga shtetet palë dhe në përputhje me kriteret që ai përcakton dhe që janë miratuar nga Asambleja e përgjithshme, Komiteti përzgjedh periodikisht dhe promovon programe, projekte dhe veprimtari me karakter kombëtar, nënrajonal ose rajonal për ruajtjen e trashëgimisë që ai i gjykon se pasqyrojnë më mirë parimet dhe objektivat e kësaj Konvente, duke mbajtur parasysh nevojat e veçanta të vendeve në zhvillim.
2. Për këtë qëllim ai merr, shqyrton dhe miraton kërkesat për mbështetje ndërkombëtare të formuluar nga shtetet palë për hartimin e këtyre propozimeve.
3. Komiteti e shoqëron zbatimin e këtyre programeve, projekteve dhe veprimtarive me përhapjen e praktikave më të mira sipas modaliteteve të paracaktuara prej tij.

V. BASHKËPUNIMI DHE MBËSHKETJA NDËRKOMBËTARE

Neni 19 Bashkëpunimi

1. Për qëllimet e kësaj Konvente, bashkëpunimi ndërkombëtar përfshin në veçanti shkëmbimin e informacioneve dhe të përvojave, të nismave të përbashkëta, si dhe ngritjen e një mekanizmi për të mbështetur shtetet palë në përpjekjet e tyre për të ruajtur trashëgiminë kulturore jomateriale.
2. Pa cenuar dispozitat e legjislacionit të tyre kombëtar dhe të të drejtave dhe praktikave zakonore të tyre, shtetet palë pranojnë që ruajtja e trashëgimisë kulturore jomateriale është në interesin e përgjithshëm të njerëzimit dhe zotohen, për këtë qëllim, të bashkëpunojnë në nivelet dypalëshe, nënrajonale, rajonale dhe ndërkombëtare.

Neni 20 Objektivat e mbështetjes ndërkombëtare

Mbështetja ndërkombëtare mund të jepet për objektivat e mëposhtëm:

- a) Ruajtje e trashëgimisë së regjistruar në listën e trashëgimisë kulturore jomateriale që ka nevojë për ruajtje të ngutshme;
- b) Përgatitje e inventarëve në kuptimin e neneve 11 dhe 12;
- c) Mbështetje për programet, projektet dhe veprimtaritë e orientuara në nivel kombëtar, nënrajonal dhe rajonal, që synojnë ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale;
- d) Çdo objektiv tjetër që Komiteti do ta gjykonte të nevojshëm.

Neni 21 Forma të mbështetjes ndërkombëtare

Mbështetja e dhënë nga Komiteti për një shtet palë rregullohet me direktiva operacionale të parashikuara në nenin 7 dhe nga marrëveshja e përcaktuar në nenin 24, dhe mund të marrë format e mëposhtme:

- a) Studime lidhur me aspekte të ndryshme të ruajtjes;
- b) Vënie në dispozicion e ekspertëve dhe zbatuesve;
- c) Formimi i gjithë personelit të nevojshëm;
- d) Hartimi i masave normative ose të tjera;
- e) Krijimi dhe shfrytëzimi i infrastrukturave;
- f) Furnizimi me pajisje dhe me dijebërje (savoir-faire);
- g) Forma të tjera mbështetjeje financiare dhe teknike, përfshirë aty, sipas rastit, dhënien e kredive me interes të ulët dhe donacione.

Neni 22 Kushtet për mbështetje ndërkombëtare

1. Komiteti harton procedurën e shqyrtimit të kërkesave për mbështetje ndërkombëtare dhe përcakt on elementet e kërkesës, siç janë masat e parashikuara, ndërhyrjet e nevojshme dhe vlerësimi i kostos së tyre.
2. Në rast urgjence, kërkesa për mbështetje duhet të shqyrtohet me përparësi nga Komiteti.
3. Me qëllim që të merret një vendim, Komiteti bën studimet dhe këshillimet që ai i gjykon të nevojshme.

Neni 23

Kërkesat për mbështetje ndërkombëtare

1. Çdo shtet palë mund t'i paraqesë Komitetit një kërkesë për mbështetje ndërkombëtare për ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale të pranishme në territorin e tij.
2. Një kërkesë e tillë mund të paraqitet bashkërisht edhe nga dy ose më shumë shtete palë.
3. Kërkesa duhet të përmbajë elementet e informacionit, parashikuar në nenin 22 paragrafi 1, dhe dokumentet e nevojshme.

Neni 24

Roli i shteteve palë përfituese

1. Në përputhje me dispozitat e kësaj Konvente, mbështetja ndërkombëtare e dhënë rregullohet me një marrëveshje ndërmjet shtetit palë përfitues dhe Komitetit.
2. Si rregull i përgjithshëm shteti palë përfitues duhet të marrë pjesë, brenda mundësive të tij, në koston e masave ruajtëse për të cilat është dhënë një mbështetje ndërkombëtare.
3. Shteti palë përfitues i paraqet Komitetit një raport për përdorimin e mbështetjes së dhënë në favor të ruajtjes së trashëgimisë kulturore jomateriale.

VI. FONDI I TRASHËGIMISË KULTURORE JOMATERIALE

Neni 25

Natyra dhe burimet e Fondit

1. Është krijuar një "Fond për ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale", më poshtë i quajtur "Fondi".
2. Fondi përbëhet nga fondi i depozituar në përputhje me dispozitat e rregullores financiare të UNESCO-s.
3. Burimet e fondit përbëhen nga:
 - a) kontributet e shteteve palë;
 - b) fondet e dhëna për këtë qëllim nga Konferenca e Përgjithshme e UNESCO-s;
 - c) derdhjet, dhurimet dhe lëniet në trashëgim që mund të bëjnë:
 - i) shtetet e tjera;

- ii) organizatat dhe programet e sistemit të Kombeve të Bashkuara, sidomos programi i Kombeve të Bashkuara për zhvillimin, si dhe organizata të tjera ndërkombëtare;
 - iii) Organizma publikë ose privatë ose persona privatë;
 - d) çdo interes që duhet të kalojë në burimet e Fondit;
 - e) fondet e mbledhura prej të ardhurave nga manifestimet e organizuara në dobi të këtij Fondi;
 - f) të gjitha burimet e tjera të autorizuara nga rregullorja e Fondit të hartuar nga Komiteti.
4. Përdorimi i burimeve nga Komiteti përcaktohet në bazë të orientimeve të asamblesë së përgjithshme.
5. Komiteti mund të pranojë kontribute dhe forma të tjera mbështetjeje të dhëna për qëllime të përgjithshme ose të veçanta në lidhje me projekte të përcaktuara, me kusht që këto projekte të jenë miratuar nga Komiteti.
6. Kontributet në Fond nuk mund të shoqërohen me asnjë kusht politik, ekonomik a tjetër në mospërputhje me objektivat e përcaktuar nga kjo Konventë.

Neni 26

Kontribute të shteteve palë në Fond

1. Pa cenuar asnjë kontribut vullnetar shtesë, shtetet palë në këtë Konventë zotohen të derdhnin në Fond, së paku çdo dy vjet, një kontribut, shuma e të cilit, e përlogaritur sipas një përqindjeje uniforme e zbatueshme për të gjitha shtetet, do të vendoset nga asambleja e përgjithshme. Ky vendim i asamblesë së përgjithshme do të merret me shumicën e shteteve palë të pranishme dhe që votojnë, të cilat nuk e kanë bërë deklaratën e parashikuar në paragrafin 2 të këtij neni. Në asnjë rast, ky kontribut nuk mund të tejkalojë një për qind të kontributit të shtetit palë në buxhetin e zakonshëm të UNESCO-s.
2. Megjithatë, çdo shtet i parashikuar në nenin 32 ose në nenin 33 të kësaj Konvente, në çastin e depozitimit të instrumenteve të tij të ratifikimit, të pranimit, të miratimit ose të aderimit, mund të deklarojë që ai nuk do të jetë i lidhur me dispozitat e paragrafit 1 të këtij neni.
3. Një shtet palë i kësaj Konvente, që ka bërë deklaratën e parashikuar në pikën 2 të këtij neni, do të përpiqet të tërheqë të ashtuquajturën deklaratë duke venë në dijeni Drejtorin e Përgjithshëm të UNESCO-s. Sidoqoftë, tërheqja e deklaratës do të veprojë për kontributin që duhet të japë ky shtet vetëm pas datës së hapjes së sesionit pasardhës të asamblesë së përgjithshme.
4. Me qëllim që Komiteti të ketë mundësi të parashikojë operacionet e veta në mënyrë të efektshme, kontributet e shteteve palë në këtë Konventë, që kanë bërë deklaratën e parashikuar në paragrafin 2 të këtij neni, duhet të derdhen rregullisht të paktën çdo dy vjet dhe do të duhej të afroreshin mundësisht sa më shumë me kontributet që do të ishte dashur të derdhnin ata nëse do të kishin qenë të lidhur me dispozitat e paragrafit 1 të këtij neni.

5. Çdo shtet palë në këtë Konventë, i vonuar në pagesën e kontributit të tij të detyrueshëm ose vullnetar për vitin në vijim dhe të vitit kalendarik paraardhës, nuk është i zgjidhshëm në Komitet, por kjo dispozitë nuk është e zbatueshme gjatë zgjedhjes së parë. Mandati i një shteti të tillë, që është tashmë anëtar i Komitetit, do të përfundojë në çastin e çdo zgjedhjeje të parashikuar në nenin 6 të kësaj Konvente.

Neni 27
Kontribute vullnetare s htesë në Fond

Shtetet palë që dëshirojnë të derdhin kontribute vullnetare përveç atyre të parashikuara në nenin 26, informojnë për këtë Komitetin sa më shpejt që të jetë e mundshme, me qëllim që, si pasojë, ky të ketë mundësi të planifikojë veprimtaritë e tij.

Neni 28
Fushata ndërkombëtare për grumbullim fondesh

Shtetet palë, brenda mundësive, japin ndihmesën e tyre në fushatat ndërkombëtare për grumbullim, të organizuara në dobi të Fondit nën kujdesin e UNESCO-s.

VII. RAPORTE

Neni 29
Raportet e shteteve palë

Shtetet palë i paraqesin Komitetit, në format dhe sipas periodikut të përcaktuar nga ky i fundit, raporte për dispozitat ligjore, rregulluese e të tjera të marra për zbatimin e kësaj Konvente.

Neni 30
Raportet e Komitetit

Mbështetur në veprimtaritë e tij dhe në raportet e shteteve palë të përmendura në nenin 29, Komiteti paraqet një raport në çdo sesion të asamblesë së përgjithshme.
2. Ky raport i bëhet i ditur Konferencës së Përgjithshme të UNESCO-s.

VIII. DISPOZITA KALIMTARE

Neni 31
**Marrëdhënia me shpalljen e kryeveprave
të trashëgimisë gojore dhe jomateriale të njerëzimit**

1. Komiteti përfshin në listën paraqitëse të trashëgimisë kulturore jomateriale të njerëzimit elementet e shpallura "Kryevepra të trashëgimisë gojore dhe jomateriale të njerëzimit" para hyrjes në fuqi të kësaj Konvente.
2. Përfshirja e këtyre elementeve në listën paraqitëse të trashëgimisë kulturore jomateriale të njerëzimit nuk paragjykon aspak kriteret e përcaktuara në përputhje me nenin 16 paragrafi 2 për regjistrimet e ardhshme.
3. Asnjë shpallje tjetër nuk do të bëhet pas hyrjes në fuqi të kësaj Konvente.

IX. DISPOZITA TË FUNDIT

Neni 32

Ratifikimi, pranimi ose miratimi

1. Kjo Konventë i është nënshtuar ratifikimit, pranimit ose miratimit nga shtetet anëtare të UNESCO-s në përputhje me procedurat e tyre kushtetuese përkatëse.
2. Instrumentet e ratifikimit, të pranimit ose të miratimit depozitohen pranë Drejtorit të Përgjithshëm të UNESCO-s.

Neni 33

Aderimi

1. Kjo Konventë është e hapur për të aderuar çdo shtet joanëtar i UNESCO-s i ftuar për të aderuar në të nga Konferenca e Përgjithshme e Organizatës.
2. Kjo Konventë është gjithashtu e hapur për të aderuar territoret që gëzojnë një autonomi të brendshme të plotë, të njohur si të tillë nga Organizata e Kombeve të Bashkuara, por që nuk kanë arritur në pavarësinë e plotë në përputhje me Rezolutën nr.1514 (XV) të asamblesë së përgjithshme dhe që janë kompetente për fushën që trajton kjo Konventë, përfshirë këtu kompetencën e njohur për të përfunduar traktate në këtë fushë.
3. Instrumenti i aderimit do të depozitohet pranë Drejtorit të Përgjithshëm të UNESCO-s.

Neni 34

Hyrja në fuqi

Kjo Konventë do të hyjë në fuqi tre muaj pas datës së depozitimit të instrumentit të tridhjetë të ratifikimit, të pranimit, të miratimit ose të aderimit, por vetëm për shtetet që do të kenë depozituar instrumentet e tyre përkatëse të ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit në këtë datë ose më parë. Ajo do të hyjë në fuqi për çdo shtet tjetër palë tre muaj pas depozitimit të instrumentit të tij të ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit.

Neni 35

Regjimet kushtetuese federative ose jo të njësuara

Dispozitat e mëposhtme zbatohen për shtetet palë që kanë një regjim kushtetues federativ ose jounitar:

- a) lidhur me dispozitat e kësaj Konvente, zbatimi i të cilave është kompetencë e pushtetit legjislativ federal ose qendror, detyrimet e qeverisë federale ose qendrore do të jenë të njëjta me ato të shteteve palë që nuk janë shtete federative;
- b) lidhur me dispozitat e kësaj Konvente, e zbatimi i të cilave është kompetencë e secilit shtet, vend, provincë ose kanton përbërës, që në bazë të regjimit kushtetues të federatës nuk kanë detyrë të marrin masa legjislative, qeveria federale do t'ua përcjellë rekomandimet për miratim për këto dispozita autoriteteve kompetente të shteteve, vendeve, provincave ose kantoneve.

Neni 36 Denoncimi

1. Secili nga shtetet palë ka mundësinë ta denoncojë këtë Konventë.
2. Denoncimi bëhet i ditur me anë të një instrumenti të shkruar, të depozituar pranë Drejtorit të Përgjithshëm të UNESCO-s.
3. Denoncimi bëhet i efektshëm dymbëdhjetë muaj pas marrjes së instrumentit të denoncimit. Ai nuk ndryshon detyrimet financiare të cilat shteti palë denoncues është i detyruar të shlyejë deri në datën kur tërheqja bëhet e efektshme.

Neni 37 Funksionet e ruajtësit

Drejtori i Përgjithshëm i UNESCO-s, me cilësinë e depozitarit të kësaj Konvente, informon shtetet anëtare të Organizatës, shtetet joanëtare të parashikuara në nenin 33, si dhe Organizatën e Kombeve të Bashkuara për depozitimimin e të gjitha instrumenteve të ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit, të përmendura në nenet 32 dhe 33, si dhe të denoncimeve të parashikuara në nenin 36.

Neni 38 Amendimet

1. Çdo shtet palë, me anë të komunikimit me shkrim drejtuar Drejtorit të Përgjithshëm, mund të propozojë amendime për këtë Konventë. Drejtori i Përgjithshëm ua përcjell këtë komunikim të gjitha shteteve palë. Nëse, në gjashtë muajt pasardhës nga data e përcjelljes së komunikimit, së paku gjysma e shteteve palë jep një përgjigje pozitive për këtë kërkesë, Drejtori i Përgjithshëm e paraqet këtë propozim në sesionin e ardhshëm të asamblesë së përgjithshme për diskutim dhe nëse është e mundur për miratim.
2. Amendimet miratohen me shumicën e dy të tretave të shteteve palë të pranishme dhe votuese.

3. Amendimet për këtë Konventë, pasi janë miratuar, u paraqiten shteteve palë për ratifikim, pranim, miratim ose aderim.
4. Për shtetet palë që i kanë ratifikuar, pranuar, miratuar ose që kanë aderuar, amendimet e kësaj Konvente hyjnë në fuqi tre muaj pas depozitimit të instrumenteve të parashikuara në paragrafin 3 të këtij neni nga dy të tretat e shteteve palë. Në vijim, për çdo shtet palë që ratifikon, pranon, miraton një amendim ose aderon në të, ky amendim hyn në fuqi tre muaj pas datës së depozitimit nga shteti palë të instrumentit të tij të ratifikimit, pranim, miratimit ose aderimit.
5. Procedura e vendosur në paragrafët 3 dhe 4 nuk zbatohet për amendimet e sjella në nenin 5 lidhur me numrin e shteteve anëtare të Komitetit. Këto amendime hyjnë në fuqi në çastin e miratimit të tyre.
6. Një shtet që bëhet palë në këtë Konventë pas hyrjes në fuqi të amendimeve, në përputhje me paragrafin 4 të këtij neni, në mungesë të shprehjes së një qëllimi ndryshe, shihet sikur është:
 - a) palë në këtë Konventë të amenduar kështu dhe
 - b) palë në këtë Konventë të paamenduar për çdo shtet palë që nuk është i lidhur nga këto amendime.

Neni 39

Tekste të besueshme

Kjo Konventë është hartuar në gjuhën angleze, arabe, kineze, spanjolle, frënge dhe ruse, të gjashtë tekstet njësoj autentike.

Neni 40

Regjistrimi

Në përputhje me nenin 102 të Kartës së Kombeve të Bashkuara, kjo Konventë do të regjistrohet në Sekretariatën e Organizatës së Kombeve të Bashkuara me kërkesë të Drejtorit të Përgjithshëm të UNESCO-s.

Bërë në Paris, më 3.11.2003, në dy kopje autentike, që mbajnë firmën e Presidentit të sesionit të 32-të të konferencës së përgjithshme dhe të Drejtorit të Përgjithshëm të UNESCO-s. Këto dy kopje do të depozitohen në arkivat e UNESCO-s. Kopje të vërtetuara do t'u jepen të gjitha shteteve të parashikuara në nenet 32 dhe 33, si dhe Organizatës së Kombeve të Bashkuara.

LIGJ
Nr.10 027, datë 11.12.2008

**PËR ADERIMIN E REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË NË KONVENTËN PËR
MBROJTJEN E TRASHËGIMISË KULTURORE NËNUJORE, PARIS 2001**

Në mbështetje të neneve 78, 83 pika 1 dhe 121 të Kushtetutës, me propozimin e Këshillit të Ministrave,

KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

VENDOSI:

Neni 1

Republika e Shqipërisë aderon në konventën për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore nënujore, bërë në Paris më 2 nëntor 2001.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi 15 ditë pas botimit në Fletoren Zyrtare.

Shpallur me dekretin nr.5978, datë 29.12.2008 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë,
Bamir Topi

KONVENTË
MBI MBROJTJEN E TRASHËGIMISË KULTURORE NËNUJORE
UNESCO
Paris, 2 nëntor 2001

Organizata Arsimore, Shkencore dhe Kulturore e Kombeve të Bashkuara;
Konferenca e Përgjithshme e Organizatës Arsimore, Shkencore dhe Kulturore e Kombeve të Bashkuara, që u mbledh në Paris nga 15 tetori deri më 3 nëntor 2001, në sesionin e saj të 31-të,
duke njohur rëndësinë e trashëgimisë kulturore nënujore si pjesë përbërëse e trashëgimisë kulturore të njerëzimit dhe një element veçanërisht i rëndësishëm në historinë e popujve, kombeve dhe marrëdhënieve të tyre me njëri-tjetrin në lidhje me trashëgiminë e tyre të përbashkët;
e ndërgjegjshme për rëndësinë e mbrojtjes dhe ruajtjes së trashëgimisë kulturore nënujore dhe që përgjegjësia për këtë u takon të gjitha shteteve;

duke vënë re interesin publik dhe vlerësimin publik në rritje të trashëgimisë kulturore nënujore;

e bindur për rëndësinë e kërkimit, informimit dhe arsimit për mbrojtjen dhe ruajtjen e trashëgimisë kulturore nënujore;

e bindur për të drejtën e publikut të gëzojë përfitimet edukative dhe çlodhëse të aksesit të përgjegjshëm paqësor në trashëgiminë kulturore nënujore in situ dhe të vlerës së edukimit publik për të kontribuar në ndërgjegjësimin, vlerësimin dhe mbrojtjen e kësaj trashëgimie;

e ndërgjegjshme për faktin që trashëgimia kulturore nënujore kërcënohet nga aktivitetet e paautorizuara drejtuar asaj dhe për nevojën për masa më të forta për t'i parandaluar këto aktivitete;

e ndërgjegjshëm për nevojën për t'iu kundërpërgjigjur rregullisht ndikimit të mundshëm negativ mbi trashëgiminë kulturore nënujore të aktiviteteve legjitime që mund të ndikojnë rastësisht mbi të;

e shqetësuar thellë nga shfrytëzimi tregtar në rritje i trashëgimisë kulturore nënujore dhe veçanërisht nga aktivitetet që synojnë shitjen, përftimin ose këmbimin e trashëgimisë kulturore nënujore;

e ndërgjegjshme për praninë e teknologjisë së përparuar që lehtëson zbulimin dhe aksesin të trashëgimia kulturore nënujore;

duke besuar që bashkëpunimi ndërmjet shteteve, organizatave ndërkombëtare, institucioneve shkencore, organizatave profesionale, arkeologëve, zhytësve, palëve të tjera të interesuara dhe publikut të gjerë është thelbësor për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore nënujore;

duke marrë në konsideratë që studimi, zbulimi dhe mbrojtja e trashëgimisë kulturore nënujore kërkojnë praninë dhe zbatimin e metodave shkencore dhe përdorimin e teknikave dhe pajisjeve të përshtatshme, si dhe një shkallë të lartë të specializimit profesional, ku të gjitha tregojnë nevojën për kritere rregulluese të unifikuara;

duke ditur nevojën për të kodifikuar dhe gradualisht zhvilluar rregulla në lidhje me mbrojtjen dhe ruajtjen e trashëgimisë kulturore nënujore në pajtim me të drejtën dhe praktikën ndërkombëtare, duke përfshirë konventën e UNESCO-s mbi mjetet e ndalimit dhe shmangien e importit, eksportit dhe transferimit të paligjshëm të pronësisë kulturore të datës 14 nëntor 1970, konventën e UNESCO-s për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore botërore të datës 16 nëntor 1972 dhe konventën e Kombeve të Bashkuara mbi të drejtën e detit të datës 10 dhjetor 1982;

e angazhuar për të përmirësuar efektivitetin e masave të niveleve ndërkombëtare, rajonale dhe kombëtare për ruajtjen in situ ose, nëse është e nevojshme për qëllime shkencore ose mbrojtëse, rikuperimin e kujdesshëm të trashëgimisë kulturore nënujore;

pas vendimit të sesionit të njëzet e nëntë që kjo çështje duhet të bëhet objekt i një konvente ndërkombëtare,

miraton në këtë ditë të dytë të nëntorit 2001 këtë Konventë.

Neni 1

Përkufizime

Për qëllimet e Konventës:

1.a) "Trashëgimia kulturore nënujore" nënkupton të gjitha gjurmët e ekzistencës njerëzore që kanë një karakter kulturor, historik ose arkeologjik që kanë qenë pjesërisht ose plotësisht nën ujë, periodikisht ose vazhdimisht, për të paktën 100 vjet, si:

i) vendet, strukturat, ndërtesat, veglat e punës dhe mbetjet njerëzore, së bashku me kontekstin e tyre arkeologjik dhe natyror;

ii) anijet, avionët ose mjete të tjera, ose pjesë të tyre, ngarkesa e tyre ose përmbajtje të tjera, së bashku me kontekstin e tyre arkeologjik dhe natyror; dhe

iii) objektet e karakterit parahistorik.

b) Tubacionet dhe kabllot e vendosura në shtratin detar nuk konsiderohen si trashëgimi kulturore nënujore.

c) Instalimet e ndryshme nga tubacionet dhe kabllot, të vendosura në shtratin detar dhe që vazhdojnë të përdoren, nuk konsiderohen trashëgimi kulturore nënujore.

2.a) "Shtetet palë" nënkupton shtetet që kanë rënë dakord t'i nënshtrohen kësaj Konvente dhe për të cilët kjo Konventë është në fuqi.

b) Kjo Konventë zbatohet mutatis mutandis në ato territore që përmenden në nenin 26, paragrafi 2(b), që bëhen palë në këtë Konventë në pajtim me kushtet e parashikuara në atë paragraf dhe në masën që "Shtetet palë" u referohet atyre territoreve.

3. "UNESCO" nënkupton Organizatën Arsimore, Shkencore dhe Kulturore të Kombeve të Bashkuara.

4. "Drejtor i Përgjithshëm" nënkupton Drejtorin e Përgjithshëm të UNESCO-s.

5. "Zona" nënkupton shtratin detar dhe fundin e oqeanit dhe nëntokën e tyre, tej kufijve të juridiksionit kombëtar.

6. "Aktivitetet me objekt trashëgiminë kulturore nënujore" nënkupton aktivitetet që kanë trashëgiminë kulturore nënujore si objektin e tyre kryesor dhe që, drejtpërdrejt ose jo, cenojnë fizikisht ose ndryshe dëmtojnë trashëgiminë kulturore nënujore.

7. "Aktivitetet që ndikojnë rastësisht mbi trashëgiminë kulturore nënujore" nënkupton aktivitetet që, pavarësisht se nuk e kanë trashëgiminë kulturore nënujore si objektin e tyre kryesor ose një prej objekteve të tyre, mund të cenojnë fizikisht ose ndryshe dëmtojnë trashëgiminë kulturore nënujore.

8. "Anije dhe avionë shtetërorë" nënkupton luftanijet dhe anije të tjera ose avionë që kanë qenë në pronësi ose operuar nga një shtet dhe që, në momentin e fundosjes, përdorshin vetëm për qëllime qeveritare jotregtare, që janë identifikuar si të tilla dhe përmbushin përkufizimin e trashëgimisë kulturore nënujore.

9. "Rregullat" nënkupton rregullat në lidhje me aktivitetet me objekt trashëgiminë kulturore nënujore, siç përmendet në nenin 33 të kësaj Konvente.

Neni 2

Objektiva dhe parime të përgjithshme

1. Kjo Konventë synon të forcojë mbrojtjen e trashëgimisë kulturore nënujore.

2. Shtetet Palë bashkëpunojnë për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore nënujore.

3. Shtetet Palë ruajnë trashëgiminë kulturore nënujore në të mirë të njerëzimit në pajtim me dispozitat e kësaj Konvente.
4. Shtetet Palë, individualisht ose së bashku sipas rastit, marrin të gjitha masat e përshtatshme, në pajtim me këtë Konventë dhe të drejtën ndërkombëtare, që janë të nevojshme për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore nënujore, duke përdorur për këtë qëllim mjetet më të mira praktike që disponojnë dhe në pajtim me aftësitë e tyre.
5. Ruajtja in situ e trashëgimisë kulturore nënujore konsiderohet si opsioni i parë para lejimit ose përfshirjes në çdo aktivitet të drejtuar te kjo trashëgimi.
6. Trashëgimia kulturore nënujore e përfutur depozitohet, konservohet dhe menaxhohet në një mënyrë që siguron ruajtjen e saj afatgjatë.
7. Trashëgimia kulturore nënujore nuk shfrytëzohet për arsye tregtare.
8. Në pajtim me praktikën e shtetit dhe të drejtën ndërkombëtare, duke përfshirë Konventën e Kombeve të Bashkuara mbi të drejtën e detit, asgjë në këtë Konventë nuk interpretohet sikur ndryshon rregullat e së drejtës ndërkombëtare dhe praktikën e shtetit në lidhje me imunitetet e sovranitetit, as dhe të drejtat e shtetit në lidhje me mjetet e lundrimit dhe të fluturimit të shtetit.
9. Shtetet Palë sigurojnë që mbetjeve njerëzore, të cilat gjenden në ujërat detare t'u kushtohet respekti i duhur.
10. Hyrja e përgjegjshme pa dëmtuar ose dokumentimi in situ i trashëgimisë kulturore nënujore inkurajohet për të krijuar ndërgjegjësimin, vlerësimin dhe mbrojtjen nga publiku të trashëgimisë, përveç rasteve kur ky mundësim është në kundërshtim me mbrojtjen dhe menaxhimin e tij.
11. Asnjë veprim ose aktivitet i ndërmarrë mbi bazën e kësaj Konvente nuk përbën shkak për të pretenduar, kundërshtuar ose ankimuar ndonjë pretendim për sovranitet ose juridiksion kombëtar.

Neni 3

Raporti ndërmjet kësaj Konvente dhe Konventës së Kombeve të Bashkuara mbi të drejtën e detit

Asgjë në këtë Konventë nuk cenon të drejtat, juridiksionin dhe detyrat e shteteve sipas së drejtës ndërkombëtare, duke përfshirë Konventën e Kombeve të Bashkuara për të drejtën e detit. Kjo Konventë interpretohet dhe zbatohet në kontekstin dhe në përputhje me të drejtën ndërkombëtare, duke përfshirë konventën e Kombeve të Bashkuara për të drejtën e detit.

Neni 4

Raporti me të drejtën e shpëtimit dhe të drejtën e gjetjeve

Çdo aktivitet, në lidhje me trashëgiminë kulturore nënujore ku zbatohet kjo Konventë, nuk i nënshtrohet së drejtës së shpëtimit ose së drejtës së gjetjeve, përveçse kur:

- a) është i autorizuar nga autoritetet kompetente;
- b) është në pajtim të plotë me Konventën; dhe

c) siguron që përftimi i trashëgimisë kulturore nënujore arrin mbrojtjen e tij maksimale.

Neni 5

Aktivitetet që rastësisht ndikojnë trashëgiminë kulturore nënujore

Secili Shtet Palë përdor mjetet më të mira praktike që disponon për të parandaluar ose lehtësuar ndikimet negative që mund të lindin nga aktivitetet nën juridiksionin e tij, që ndikojnë rastësisht në trashëgiminë kulturore nënujore.

Neni 6

Marrëveshjet dypalëshe, rajonale ose marrëveshje të tjera shumëpalëshe

1. Shtetet Palë inkurajohen të hyjnë në marrëveshje dypalëshe, rajonale ose marrëveshje të tjera shumëpalëshe ose të zhvillojnë marrëveshjet ekzistuese, për ruajtjen e trashëgimisë kulturore nënujore. Të gjitha këto marrëveshje janë në pajtim të plotë me dispozitat e kësaj Konvente dhe nuk dobësojnë karakterin e saj ndërkombëtar. Shtetet, në këto marrëveshje, mund të miratojnë rregulla dhe rregullore që do të siguronin një mbrojtje më të mirë të trashëgimisë kulturore nënujore se ato të miratuara në këtë Konventë.
2. Palët në këto marrëveshje dypalëshe rajonale dhe marrëveshje të tjera shumëpalëshe mund të ftojnë shtetet me një lidhje të verifikueshme, veçanërisht një lidhje kulturore, historike ose arkeologjike, në trashëgiminë kulturore nënujore përkatëse të futen në këto marrëveshje.
3. Kjo Konventë nuk ndryshon të drejtat dhe detyrimet e Shteteve Palë në lidhje me mbrojtjen e mjeteve të fundosura të lundrimit, që rrjedhin nga marrëveshjet dypalëshe rajonale ose marrëveshje të tjera shumëpalëshe të lidhura para miratimit të saj, dhe veçanërisht, ato që janë në pajtim me qëllimin e kësaj Konvente.

Neni 7

Trashëgimia kulturore nënujore në ujërat e brendshme, ujërat arkipelagjike dhe detin territorial

1. Shtetet Palë, në ushtrim të sovranitetit të tyre, kanë të drejtën ekskluzive të rregullojnë dhe autorizojnë aktivitetet e drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore në ujërat e tyre të brendshme, ujërat arkipelagjike dhe detin territorial.
2. Pa cenuar marrëveshjet e tjera ndërkombëtare dhe rregullat e së drejtës ndërkombëtare në lidhje me mbrojtjen e trashëgimisë kulturore nënujore, Shtetet Palë kërkojnë që rregullat të zbatohen për aktivitetet e drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore në ujërat e tyre të brendshme, ujërat arkipelagjike dhe detin territorial.
3. Brenda ujërave të tyre arkipelagje dhe detit territorial, në ushtrim të sovranitetit të tyre dhe në njohje të praktikës së përgjithshme ndërmjet shteteve, Shtetet Palë, me qëllim bashkëpunimin për metodat më të mira për mbrojtjen e mjeteve të lundrimit dhe fluturimit të shteteve, duhet të njoftojë Shtetin e flamurit Palë në këtë Konventë dhe,

sipas rastit, shtetet e tjera me një lidhje të verifikueshme, veçanërisht një lidhje kulturore, historike ose arkeologjike, në lidhje me zbulimin e këtij mjeti lundrimi ose fluturimi të identifikueshëm të shtetit.

Neni 8

Trashëgimia kulturore nënujore në zonën e afërt

Pa cenuar dhe përveç neneve 9 dhe 10 dhe në pajtim me nenin 303, paragrafi 2 i konventës së Kombeve të Bashkuara mbi të drejtën e detit, Shtetet Palë mund t'i rregullojnë dhe autorizojnë aktivitetet e drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore brenda zonës së tyre të afërt. Për ta bërë këtë, ata kërkojnë që të zbatohen rregullat.

Neni 9

Raportimi dhe njoftimi në zonën ekskluzive ekonomike dhe në shelfin kontinental

1. Të gjitha Shtetet Palë kanë përgjegjësi për të ruajtur trashëgiminë kulturore nënujore në zonën ekonomike ekskluzive dhe në shelfin kontinental në pajtim me këtë Konventë.

Për pasojë:

a) një Shtet Palë mund të kërkojë që nëse një shtetas i tij ose një mjet lundrimi me flamurin e tij, zbulon ose synon të përfshihet në aktivitete të drejtuara në trashëgiminë kulturore nënujore që ndodhet në zonën e tij ekskluzive ekonomike ose në shelfin e tij kontinental, shtetasi ose kapiteni i mjetit lundruar duhet t'ia raportojë atij këtë zbulim ose aktivitet;

b) në zonën ekonomike ekskluzive ose në shelfin kontinental të një Shteti tjetër Palë:

i) Shtetet Palë kërkojnë që shtetasi ose kapiteni i mjetit lundruar ta raportojë këtë zbulim ose aktivitet tek ata dhe tek ai Shtet tjetër Palë;

ii) nga ana tjetër, një Shtet Palë i kërkon shtetasit ose kapitenit të mjetit lundruar ta raportojë këtë zbulim ose aktivitet dhe të sigurojë transmetimin e shpejtë dhe efektiv të këtyre raporteve të Shtetet e tjera Palë.

2. Me depozitim të instrumentit të tij të ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit, një Shtet Palë deklaron mënyrën në të cilën raportet do të transmetohen sipas paragrafit 1(b) të këtij neni.

3. Një Shtet Palë njofton Drejtorin e Përgjithshëm për zbulimet ose aktivitetet e raportuara atij, sipas paragrafit 1 të këtij neni.

4. Drejtori i Përgjithshëm u ofron menjëherë të gjitha Shteteve Palë çdo informacion që i njoftohet atij, sipas paragrafit 3 të këtij neni.

5. Çdo Shtet Palë mund t'i deklarojë Shtetit Palë në zonën ekskluzive ekonomike ose në shelfin kontinental të të cilit gjendet trashëgimia kulturore nënujore, interesin e tij për t'u konsultuar si të sigurojë mbrojtjen efektive të asaj trashëgimie kulturore nënujore. Një deklaram i tillë bazohet në një lidhje të verifikueshme, veçanërisht në një lidhje kulturore, historike ose arkeologjike, ndaj trashëgimisë kulturore nënujore përkatëse.

Neni 10

Mbrojtja e trashëgimisë kulturore nënujore në zonën ekskluzive ekonomike dhe në shelfin kontinental

- 1.** Nuk jepet asnjë autorizim për një aktivitet drejtuar ndaj trashëgimisë kulturore nënujore që gjendet në zonën ekskluzive ekonomike ose në shelfin kontinental, përveçse në pajtim me dispozitat e këtij neni.
- 2.** Një Shtet Palë në zonën ekonomike ekskluzive të të cilit ose në shelfin kontinental të të cilit gjendet trashëgimia kulturore nënujore ka të drejtën të ndalojë ose autorizojë çdo aktivitet që drejtohet ndaj kësaj trashëgimie për të parandaluar ndërhyrjen të drejtat ose juridiksionin e tij sovran sipas parashikimit nga e drejta ndërkombëtare, duke përfshirë Konventën e Kombeve të Bashkuara mbi të drejtën e detit.
- 3.** Nëse ka një zbulim të trashëgimisë kulturore nënujore ose synohet që ai aktivitet do të drejtohet ndaj trashëgimisë kulturore nënujore në një zonë ekonomike ekskluzive të një Shteti Palë ose në shelfin e tij kontinental, ai Shtet Palë:
 - a) konsultohet me të gjitha Shtetet e tjera Palë që kanë deklaruar interes sipas nenit 9, paragrafi 5, si të mbrohet më mirë trashëgimia kulturore nënujore;
 - b) bashkërendon këto konsultime si "Shteti bashkërendues", përveçse kur ai deklaron shprehimisht që nuk dëshiron ta bëjë këtë, dhe në këtë rast Shtetet Palë që kanë deklaruar interes sipas nenit 9, paragrafi 5 emërojnë një shtet bashkërendues.
- 4.** Pa cenuar detyrën e të gjitha Shteteve Palë për ta mbrojtur trashëgiminë kulturore nënujore nëpërmjet të gjitha masave praktike të marra në pajtim me të drejtën ndërkombëtare për të parandaluar rrezikun e menjëhershëm ndaj trashëgimisë kulturore nënujore, duke përfshirë grabitjet, shteti bashkërendues mund të marrë të gjitha masat praktike, dhe/ose nxjerrë çdo autorizim të nevojshëm në pajtim me këtë Konventë dhe, nëse është e nevojshme para bisedimeve, të parandalojë çdo rrezik të menjëhershëm ndaj trashëgimisë kulturore nënujore, që rrjedh nga aktivitetet njerëzore ose çdo shkak tjetër, duke përfshirë grabitjen. Në marrjen e këtyre masave, mund të kërkohet asistencë nga Shtetet e tjera Palë.
- 5.** Shteti bashkërendues:
 - a) zbaton masat e mbrojtjes për të cilat është rënë dakord nga shtetet konsultuese, që përfshijnë shtetin bashkërendues, përveçse kur shtetet konsultuese që përfshijnë shtetin bashkërendues, bien dakord që një Shtet tjetër Palë do t'i zbatojë këto masa;
 - b) nxjerr të gjitha autorizimet e nevojshme për këto masa të rëna dakord në pajtim me rregullat, përveçse kur shtetet konsultuese që përfshijnë shtetin bashkërendues, bien dakord që një Shtet tjetër Palë do t'i nxjerrë ato autorizime;
 - c) mund të kryejë çdo kërkim paraprak të nevojshëm në trashëgiminë kulturore nënujore dhe nxjerr të gjitha autorizimet e nevojshme për këtë dhe njofton menjëherë Drejtorin e Përgjithshëm për rezultatet që nga ana tjetër ua ofron këtë informacion menjëherë Shteteve të tjera Palë.
- 6.** Në bashkërendimin e konsultimeve, marrjen e masave, kryerjen e kërkimit paraprak dhe/ose nxjerrjen e autorizimeve në pajtim me këtë nen, shteti bashkërendues vepron në emër të Shteteve Palë si një të tërë dhe jo në interes të vet. Çdo veprim i tillë nuk përbën në vetvete një bazë për të konfirmuar ndonjë të drejtë preferenciale ose

juridiksionale që nuk është e parashikuar në të drejtën ndërkombëtare, duke përfshirë konventën e Kombeve të Bashkuara për të drejtën e detit.

7. Në pajtim me dispozitat e paragrafëve 2 dhe 4 të këtij neni, asnjë aktivitet drejtuar ndaj mjeteve lundruese ose fluturuese të shtetit nuk mund të kryhet pa pëlqimin e shtetit të flamurit dhe bashkëpunimin e shtetit bashkërendues.

Neni 11 **Raportimi dhe njoftimi në zonë**

1. Shtetet Palë kanë përgjegjësi për ta ruajtur trashëgiminë kulturore nënujore në zonë në pajtim me këtë Konventë dhe nenin 149 të konventës së Kombeve të Bashkuara mbi të drejtën e detit. Kështu, nëse një shtetas ose një mjet lundrimi që ka flamurin e një Shteti Palë zbulon ose synon të përfshihet në aktivitete të drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore në zonë, ai Shtet Palë kërkon që shtetasi i tij ose kapiteni i mjetit lundrues t'ia raportojë atij këtë zbulim ose aktivitet.

2. Shtetet Palë njoftojnë Drejtorin e Përgjithshëm dhe Sekretarin e Përgjithshëm të Autoritetit Ndërkombëtar të Shtratit Detar për këto zbulime dhe aktivitete që u raportohen atyre.

3. Drejtori i Përgjithshëm u bën të ditur menjëherë të gjitha Shteteve Palë çdo informacion të dhënë nga Shtetet Palë.

4. Çdo Shtet Palë mund t'i deklarojë Drejtorit të Përgjithshëm interesin e tij për t'u konsultuar si të sigurohet mbrojtja e efektshme e trashëgimisë kulturore nënujore. Kjo deklaratë bazohet në një lidhje të verifikueshme me trashëgiminë kulturore nënujore përkatëse, ku u kushtohet rëndësi veçanërisht të drejtave preferenciale të shteteve me origjinë kulturore, historike ose arkeologjike.

Neni 12 **Mbrojtja e trashëgimisë kulturore nënujore në zonë**

1. Asnjë autorizim nuk jepet për aktivitetet e drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore që gjendet në zonë, përveçse në pajtim me dispozitat e këtij neni.

2. Drejtori i Përgjithshëm fton të gjitha Shtetet Palë që kanë deklaruar interes sipas nenit 11, paragrafi 4, të konsultohen si të mbrojnë më mirë trashëgiminë kulturore nënujore, dhe ta caktojnë një Shtet Palë për t'i bashkërenduar këto konsultime si "Shteti bashkërendues". Drejtori i Përgjithshëm fton gjithashtu Autoritetin Ndërkombëtar të Shtratit Detar për të marrë pjesë në këto konsultime.

3. Të gjitha Shtetet Palë mund të marrin të gjitha masat praktike në pajtim me këtë Konventë, nëse është e nevojshme para konsultimeve, për të parandaluar çdo rrezik të menjëhershëm ndaj trashëgimisë kulturore nënujore, qoftë nga aktiviteti i njeriut apo nga një shkak tjetër duke përfshirë grabitjet.

4. Shteti bashkërendues:

- a) zbaton masat e mbrojtjes që janë rënë dakord nga shtetet konsultuese, që përfshijnë shtetin bashkërendues, përveçse kur shtetet konsultuese, që përfshijnë shtetin bashkërendues, bien dakord që këto masa do t'i zbatojë një Shtet tjetër Palë; dhe
- b) nxjerr të gjitha autorizimet e nevojshme për këto masa të rëna dakord në pajtim me këtë Konventë, përveçse kur shtetet konsultuese, që përfshijnë shtetin bashkërendues, bien dakord që një Shtet tjetër Palë i nxjerr ato autorizime.
5. Shteti bashkërendues mund të kryejë çdo kërkim paraprak të nevojshëm në trashëgiminë kulturore nënujore dhe nxjerr të gjitha autorizimet e nevojshme për këtë dhe njofton menjëherë Drejtorin e Përgjithshëm për rezultatet që nga ana tjetër ua bën të ditur këtë informacion Shteteve të tjera Palë.
6. Për bashkërendimin e konsultimeve, marrjen e masave, zhvillimin e kërkimit paraprak, dhe/ose nxjerrjen e autorizimeve në pajtim me këtë nen, shteti bashkërendues vepron në të mirë të njerëzimit si një i tërë, në emër të Shteteve Palë. Vëmendje e rëndësishme u kushtohet të drejtave preferenciale të shteteve me origjinë kulturore, historike ose arkeologjike në lidhje me trashëgiminë kulturore nënujore përkatëse.
7. Asnjë Shtet Palë nuk ndërmerr apo autorizon aktivitete drejtuar ndaj mjeteve të lundrimit dhe fluturimit në zonë pa pëlqimin e shtetit të flamurit.

Neni 13

Imuniteti sovran

Luftanijet dhe anijet e tjera qeveritare ose avionët luftarakë me imunitet sovran, të operuara për qëllime jotregtare, që zhvillojnë operacione në mënyrën e tyre normale dhe nuk përfshihen në aktivitete që drejtohen ndaj trashëgimisë kulturore nënujore nuk janë të detyruara të raportojnë zbulimet e trashëgimisë kulturore nënujore sipas neneve 9, 10, 11 dhe 12 të kësaj Konvente. Megjithatë, Shtetet Palë sigurojnë, nëpërmjet miratimit të masave të përshtatshme që nuk cenojnë operacionet ose aftësinë operative të luftanijeve të tyre ose anijeve të tjera qeveritare ose avionëve luftarakë me imunitet sovran që operohen jo për qëllime tregtare, që ata të respektojnë, në masën që është e arsyeshme dhe praktike, nenet 9, 10, 11 dhe 12 të kësaj Konvente.

Neni 14

Kontrolli i hyrjes në territor, trajtimi dhe zotërimi

Shtetet Palë marrin të gjitha masat për të parandaluar hyrjen në territorin e tyre, trajtimin ose zotërimin e trashëgimisë kulturore nënujore të eksportuar në mënyrë të paligjshme dhe/ose të rikuperuar, nëse rikuperimi ka qenë në kundërshtim me këtë Konventë.

Neni 15

Mospërdorimi i zonave nën juridiksionin e Shteteve Palë

Shtetet Palë marrin masa për të ndaluar përdorimin e territorit të tyre, duke përfshirë portet detare, si dhe ishujt artificialë, instalimet dhe strukturat nën juridiksionin dhe kontrollin e tyre ekskluziv në mbështetje të çdo aktiviteti të drejtuar ndaj trashëgimisë kulturore nënujore që nuk është në pajtim me këtë Konventë.

Neni 16

Masat në lidhje me shtetasit dhe mjetet e lundrimit

Shtetet Palë marrin të gjitha masat praktike për të siguruar që shtetasit e tyre dhe mjetet e lundrimit me flamurin e tyre të mos përfshihen në asnjë aktivitet të drejtuar ndaj trashëgimisë kulturore nënujore në një mënyrë që nuk është në pajtim me këtë Konventë.

Neni 17

Sanksionet

1. Secili Shtet Palë vendos sanksione për shkeljen e masave që ai ka marrë për zbatimin e kësaj Konvente.
2. Sanksionet e zbatueshme në lidhje me shkeljet do të kenë ashpërsi të përshtatshme për të qenë të efektshme për të siguruar përputhjen me këtë Konventë dhe për të penguar shkeljet kurdoherë që të ndodhin dhe për t'u hequr shkelësve përfitimet që rrjedhin nga aktivitetet e tyre të paligjshme.
3. Shtetet Palë bashkëpunojnë për të siguruar ekzekutimin e sanksioneve të caktuara sipas këtij neni.

Neni 18

Sekuestrimi dhe disponimi i trashëgimisë kulturore nënujore

1. Secili Shtet Palë merr të gjitha masat që sigurojnë sekuestrimin e trashëgimisë kulturore nënujore në territorin e tij që është përfshirë në një mënyrë jo në pajtim me këtë Konventë.
2. Secili Shtet Palë regjistron, mbron dhe merr të gjitha masat e arsyeshme për të stabilizuar trashëgiminë kulturore nënujore të sekuestruar sipas kësaj Konvente.
3. Secili Shtet Palë njofton Drejtorin e Përgjithshëm dhe çdo shtet tjetër me një lidhje të verifikueshme, veçanërisht një lidhje kulturore, historike ose arkeologjike me trashëgiminë kulturore nënujore përkatëse për çdo sekuestrim të trashëgimisë kulturore nënujore që ka bërë sipas kësaj Konvente.
4. Një Shtet Palë që ka sekuestruar trashëgimi kulturore nënujore siguron që disponimi i saj të jetë në të mirë të publikut, duke marrë parasysh nevojën për konservim dhe kërkim; nevojën për ribashkimin e koleksionit të shpërndarë; nevojën për aksesin e publikut, ekspozimin dhe edukimin; dhe interesat e çdo shteti me një lidhje të verifikueshme, veçanërisht një lidhje kulturore, historike dhe arkeologjike, në lidhje me trashëgiminë kulturore nënujore përkatëse.

Neni 19

Bashkëpunimi dhe njoftimi i informacionit

1. Shtetet Palë bashkëpunojnë dhe ndihmojnë njëri-tjetrin në mbrojtjen dhe menaxhimin e trashëgimisë kulturore nënujore sipas kësaj Konvente, duke përfshirë, sipas rastit, bashkëpunimin në hetimin, nxjerrjen, dokumentimin, konservimin, studimin dhe prezantimin e kësaj trashëgimie.
2. Në masën që përputhet me qëllimet e kësaj Konvente, secili Shtet Palë merr përsipër ta bëjë të ditur informacionin Shteteve të tjera Palë në lidhje me trashëgiminë kulturore nënujore, duke përfshirë zbulimin e trashëgimisë, vendndodhjen e trashëgimisë, trashëgiminë e nxjerrë ose përftuar në kundërshtim me këtë Konventë ose përndryshe duke shkelur të drejtën ndërkombëtare, metodologjinë dhe teknologjinë shkencore përkatëse dhe zhvillimet ligjore në lidhje me këtë trashëgimi.
3. Informacioni i bërë i ditur ndërmjet Shteteve Palë ose ndërmjet UNESCO-s dhe Shteteve Palë në lidhje me zbulimin ose vendndodhjen e trashëgimisë kulturore nënujore, në masën që është në pajtim me legjislacionin e tyre të brendshëm, mbahet konfidencial dhe i rezervuar për autoritetet kompetente të Shteteve Palë nëse deklarimi i këtij informacioni do të rrezikonte ose përbënte rrezik për ruajtjen e kësaj trashëgimie kulturore nënujore.
4. Secili Shtet Palë merr të gjitha masat praktike për të shpërndarë informacion, duke përfshirë, sipas rastit, nëpërmjet bazave ndërkombëtare të përshtatshme të të dhënave në lidhje me trashëgiminë kulturore nënujore të nxjerrë ose përftuar në kundërshtim me këtë Konventë ose ndryshe në shkelje të së drejtës ndërkombëtare.

Neni 20

Ndërgjegjësimi publik

Secili Shtet Palë merr të gjitha masat praktike për të rritur ndërgjegjësimin publik në lidhje me vlerën dhe rëndësinë e trashëgimisë kulturore nënujore dhe rëndësinë e mbrojtjes së saj sipas kësaj Konvente.

Neni 21

Trajnimi në arkeologjinë nënujore

Shtetet Palë bashkëpunojnë në sigurimin e trajnimit në arkeologjinë nënujore, në teknikat e konservimit të trashëgimisë kulturore nënujore dhe sipas termave të rëna dakord, në transferimin e teknologjisë në lidhje me trashëgiminë kulturore nënujore.

Neni 22

Autoritetet kompetente

1. Me qëllim që të sigurohet zbatimi i përshtatshëm i kësaj Konvente, Shtetet Palë themelojnë autoritete kompetente ose përforcojnë ekzistuesit, sipas rastit, me qëllim ngritjen, mirëmbajtjen dhe përditësimin e një inventari të trashëgimisë kulturore nënujore, ruajtjen, konservimin, prezantimin dhe menaxhimin e efektshëm të trashëgimisë kulturore nënujore, si dhe kërkimin dhe edukimin.
2. Shtetet Palë i komunikojnë Drejtorit të Përgjithshëm emrat dhe adresat e autoriteteve të tyre kompetente në lidhje me trashëgiminë kulturore nënujore.

Neni 23

Mbledhjet e Shteteve Palë

1. Drejtori i Përgjithshëm thërret një mbledhje të Shteteve Palë brenda një viti nga hyrja në fuqi e kësaj Konvente dhe pas kësaj të paktën një herë në dy vjet. Me kërkesë të një shumice të Shteteve Palë, Drejtori i Përgjithshëm thërret një mbledhje të jashtëzakonshme të Shteteve Palë.
2. Mbledhja e Shteteve Palë vendos në lidhje me funksionet dhe përgjegjësitë e saj.
3. Mbledhja e Shteteve Palë miraton rregullat e saj të procedurës.
4. Mbledhja e Shteteve Palë ngre një organ këshillues shkencor dhe teknik, të përbërë nga ekspertë të emëruar nga Shtetet Palë, duke i kushtuar rëndësi të veçantë parimit të shpërndarjes së drejtë gjeografike dhe preferencës së balancës gjinore.
5. Organi këshillimor shkencor dhe teknik ndihmon rregullisht mbledhjen e Shteteve Palë në çështjet e natyrës shkencore dhe teknike në lidhje me zbatimin e rregullave.

Neni 24

Sekretariati i Konventës

1. Drejtori i Përgjithshëm është përgjegjës për funksionet e sekretariatit të kësaj Konvente.
2. Detyrat e sekretariatit përfshijnë:
 - a) organizimin e mbledhjeve të Shteteve Palë sipas parashikimit në nenin 23, paragrafi 1; dhe
 - b) ndihmesën e Shteteve Palë në zbatimin e vendimeve të mbledhjeve të Shteteve Palë.

Neni 25

Zgjidhja paqësore e mosmarrëveshjeve

1. Çdo mosmarrëveshje ndërmjet dy ose më shumë Shteteve Palë, në lidhje me interpretimin ose zbatimin e Konventës u nënshtrohet negociatave në mirëbesim ose mjeteve të tjera paqësore për zgjidhjen sipas zgjedhjes së tyre.
2. Nëse këto negociata nuk e zgjidhin mosmarrëveshjen brenda një afati të arsyeshëm kohor, ajo mund t'i paraqitet UNESCO-s për ndërmjetësim, me marrëveshje ndërmjet Shteteve Palë të interesuara.

3. Nëse ndërmjetësimi nuk fillon ose nëse nuk ka zgjidhje me ndërmjetësim, dispozitat për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve që gjenden në pjesën XV të Konventës së Kombeve të Bashkuara për të drejtën e detit zbatohet mutatis mutandis për çdo mosmarrëveshje ndërmjet Shteteve Palë në këtë Konventë në lidhje me interpretimin ose zbatimin e kësaj Konvente, pavarësisht nëse ata janë Palë në Konventën e Kombeve të Bashkuara për të drejtën e detit.

4. Çdo procedurë e zgjedhur nga një Shtet Palë në këtë Konventë dhe në konventën e Kombeve të Bashkuara për të drejtën e detit në pajtim me nenin 287 të kësaj të fundit zbatohet për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve sipas këtij neni, përveçse kur ai Shtet Palë, në momentin e ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit në këtë Konventë ose në çdo moment pas kësaj, zgjedh një procedurë tjetër në pajtim me nenin 287 për qëllimin e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve që rrjedhin nga kjo Konventë.

5. Një Shtet Palë në këtë Konventë që nuk është palë në konventën e Kombeve të Bashkuara për të drejtën e detit, në momentin e ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit në këtë Konventë ose në çdo kohë pas kësaj është i lirë të zgjedhë, me anë të një deklaratë me shkrim, një ose më shumë nga mjetet e parashikuara në nenin 287, paragrafi 1 i konventës së Kombeve të Bashkuara për të drejtën e detit për qëllimin e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve sipas këtij neni. Neni 287 zbatohet për këtë deklaratë, si dhe për çdo mosmarrëveshje tek e cila ky shtet është palë, që nuk mbulohet nga një deklaratë në fuqi. Për qëllimin e pajtimit dhe arbitrazhit, në pajtim me anekset V dhe VII të Konventës së Kombeve të Bashkuara mbi të drejtën e detit, ky shtet ka të drejtën të emërojë ndërmjetës ose arbitra për t'u përfshirë në listat e përmendura në aneksin V, neni 2 dhe aneksin VII, neni 2 për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve që rrjedhin nga kjo Konventë.

Neni 26

Ratifikimi, pranimi, miratimi ose aderimi

1. Kjo Konventë i nënshtrohet ratifikimit, pranimit ose miratimit nga shtetet anëtare të UNESCO-s.

2. Kjo Konventë është e hapur për aderim:

a) nga shtetet që nuk janë anëtare të UNESCO-s, por janë anëtare të Kombeve të Bashkuara ose të një agjencie të specializuar brenda sistemit të Kombeve të Bashkuara ose të Agjencisë Ndërkombëtare të Energjisë Atomike, si dhe nga Shtetet Palë në Statutin e Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë dhe çdo shtet tjetër i ftuar për të aderuar në këtë Konventë nga Konferenca e Përgjithshme e UNESCO-s;

b) nga territoret që gëzojnë vetëqeverisje të brendshme, e njohur si e tillë nga Kombet e Bashkuara, por që nuk kanë arritur pavarësinë e plotë në pajtim me rezolutën e Asamblesë së Përgjithshme 1514 (XV) dhe që ka kompetencë mbi çështjet e rregulluara nga kjo Konventë, duke përfshirë kompetencën për të hyrë në traktate në lidhje me këto çështje.

3. Instrumentet e ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit depozitohen te Drejtori i Përgjithshëm.

Neni 27

Hyrja në fuqi

Kjo Konventë hyn në fuqi tre muaj pas datës së depozitimit të instrumentit të njëzetë të përmendur në nenin 26, por vetëm në lidhje me njëzet shtetet ose territoret që kanë depozituar instrumentet e tyre. Ajo hyn në fuqi për çdo shtet ose territor tjetër tre muaj pas datës në të cilën ai shtet ose territor ka depozituar instrumentin e tij.

Neni 28

Deklarimi për ujërat e brendshme

Në momentin e ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit të kësaj Konvente ose në çdo moment pas këtij, çdo shtet ose territor mund të deklarojë që rregullat zbatohen për ujërat e brendshme jo të një natyre detare.

Neni 29

Kufizimet e objektit gjeografik

Në momentin e ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit në këtë Konventë, një shtet ose territor mund ta bëjë një deklaratë të depozitari që kjo Konventë nuk do të jetë e zbatueshme në pjesë të caktuara të territorit, ujërave të brendshme, ujërave arkipelagjike ose detin e tij territorial dhe identifikon në të shkaqet për një deklaratë të tillë. Ky shtet, në masën që është praktike dhe menjëherë sapo të jetë e mundur, nxit kushtet sipas të cilave zbatohet kjo Konventë në zonat e përcaktuara në deklaratën e tij dhe për këtë qëllim tërheq gjithashtu deklaratën e tij plotësisht ose pjesërisht menjëherë sapo ajo të jetë arritur.

Neni 30

Rezervat

Me përjashtim të nenit 29, kësaj Konvente nuk mund t'i bëhet asnjë rezervë.

Neni 31

Ndryshimet

1. Një Shtet Palë, me komunikim me shkrim drejtuar Drejtorit të Përgjithshëm, mund të propozojë ndryshime në këtë Konventë. Drejtori i Përgjithshëm e qarkullon këtë komunikim te të gjitha Shtetet Palë. Nëse, brenda gjashtë muajve nga data e qarkullimit të komunikimit, jo më pak se gjysma e Shteteve Palë përgjigjen pozitivisht ndaj kërkesës, Drejtori i Përgjithshëm e paraqet këtë propozim në mbledhjen e radhës të Shteteve Palë për diskutim dhe miratim të mundshëm.

2. Ndryshimet miratohen nga një shumicë prej dy të tretave të Shteteve Palë të pranishme dhe që votojnë.
3. Pas miratimit, ndryshimet e Konventës i nënshtrohen ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit nga Shtetet Palë.
4. Ndryshimet hyjnë në fuqi, por vetëm për Shtetet Palë që kanë ratifikuar, pranuar, miratuar ose aderuar në to, tre muaj pas depozitimit të instrumenteve të përmendur në paragrafin 3 të këtij neni me dy të tretat e Shteteve Palë. Pas kësaj, për çdo shtet ose territor që e ratifikon, pranon, miraton ose aderon në të, ndryshimi hyn në fuqi tre muaj pas datës së depozitimit nga ajo palë të instrumentit të saj të ratifikimit, pranimit, miratimit ose aderimit.
5. Një shtet ose territor që bëhet palë në këtë Konventë ose pas hyrjes në fuqi të ndryshimeve në pajtim me paragrafin 4 të këtij neni, nëse mungon shprehja e një qëllimi të ndryshëm nga ai shtet ose territor, konsiderohet:
 - a) Palë në Konventën e ndryshuar; dhe
 - b) Palë në Konventën e pandryshuar në lidhje me çdo Shtet Palë që nuk i nënshtrohet ndryshimit.

Neni 32 Denoncimi

1. Një Shtet Palë e denoncon këtë Konventë me njoftim me shkrim drejtuar Drejtorit të Përgjithshëm.
2. Denoncimi hyn në fuqi dymbëdhjetë muaj pas datës së marrjes së njoftimit, përveçse kur njoftimi përcakton një datë të mëvonshme.
3. Denoncimi nuk cenon në asnjë mënyrë detyrën e çdo Shteti Palë për të përmbushur çdo detyrim të parashikuar nga kjo Konventë të cilit do t'i nënshtrohej në pajtim me të drejtën ndërkombëtare pavarësisht nga kjo Konventë.

Neni 33 Rregullat

Rregullat bashkëngjitur kësaj Konvente përbëjnë një pjesë integrale të saj dhe, nëse nuk parashikohet shprehimisht ndryshe, një referencë në këtë Konventë përfshin një referencë të rregullat.

Neni 34 Regjistrimi të Kombet e Bashkuara

Në pajtim me nenin 102 të Kartës së Kombeve të Bashkuara, kjo Konventë regjistrohet te sekretariati i Kombeve të Bashkuara me kërkesë të Drejtorit të Përgjithshëm.

Neni 35 Tekstet autentike

Kjo Konventë është hartuar në gjuhën arabe, kineze, angleze, frënge, ruse dhe spanjolle, dhe të gjashtë tekstet janë njëlloj autentike.

ANEKS

RREGULLAT NË LIDHJE ME AKTIVITETET DREJTUAR NDAJ TRASHËGIMISË KULTURORE NËNUJORE

I. Parime të përgjithshme

Rregulli 1. Mbrojtja e trashëgimisë kulturore nënujore nëpërmjet ruajtjes in situ konsiderohet si opsion i parë. Përkatësisht, aktivitetet drejtuar ndaj trashëgimisë kulturore nënujore autorizohen në një mënyrë në pajtim me mbrojtjen e asaj trashëgimie dhe në pajtim me këtë kërkesë mund të jepet autorizimi me qëllim dhënien e një kontributi të rëndësishëm për mbrojtjen ose njohurinë, ose rritjen e trashëgimisë kulturore nënujore.

Rregulli 2. Shfrytëzimi tregtar i trashëgimisë kulturore nënujore për tregtim ose spekulim apo shpërndarja e saj e pakthyeshme është katërçipërisht në kundërshtim me mbrojtjen dhe menaxhimin e rregullt të trashëgimisë kulturore nënujore. Trashëgimia kulturore nënujore nuk tregtohet, shitet, blihet ose këmbëhet si mall në treg.

Rregulli nuk mund të interpretohet sikur pengon:

a) dhënien e shërbimeve profesionale arkeologjike ose shërbimeve të nevojshme për t'u dhënë, natyra dhe qëllimi i të cilave është në përputhje të plotë me Konventën dhe i nënshtrohen autorizimit të autoriteteve kompetente;

b) depozitimin e trashëgimisë kulturore nënujore, të përftuar në kontekstin e një projekti kërkimor në pajtim me këtë Konventë, me kusht që një depozitim i tillë të mos cenojë interesin shkencor ose kulturor, ose integritetin e materialit të përftuar ose të rezultojë në shpërndarje të pakthyeshme; të jetë në pajtim me dispozitat e rregullave 33 dhe 34; dhe t'i nënshtrohet autorizimit të autoriteteve kompetente.

Rregulli 3. Aktivitetet e drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore nuk ndikojnë negativisht në trashëgiminë kulturore nënujore më shumë nga sa është e nevojshme për objektivat e projektit.

Rregulli 4. Aktivitetet e drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore duhet të përdorin teknika joshkatërruese dhe metodat e vrojtimit dhe jo të përfutimit të objekteve. Nëse është i nevojshëm gjurmimi ose përfutimi për qëllimin e studimeve shkencore ose për mbrojtjen përfundimtare të trashëgimisë kulturore nënujore, metodat dhe teknikat e përdorura duhet të jenë sa më pak shkatërruese që të jetë e mundur dhe të kontribuojnë në ruajtjen e pjesëve të mbetura.

Rregulli 5. Aktivitetet e drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore shmangin ndërhyrjet e panevojshme të mbetjet njerëzore ose vendet e nderuara.

Rregulli 6. Aktivitetet e drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore rregullohen rigorozisht për të siguruar regjistrimin e përshtatshëm të informacionit kulturor, historik dhe arkeologjik.

Rregulli 7. Hyrja publike në trashëgiminë kulturore nënujore in situ nxitet, me përjashtim të rasteve kur kjo hyrje është në kundërshtim me mbrojtjen dhe menaxhimin.

Rregulli 8. Bashkëpunimi ndërkombëtar në zhvillimin e aktiviteteve të drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore inkurajohet me qëllim nxitjen e shkëmbimit ose përdorimit të efektshëm të arkeologëve dhe profesionistëve të tjerë përkatës.

II. Disenjoja e projektit

Rregulli 9. Para çdo aktiviteti të drejtuar ndaj trashëgimisë kulturore nënujore, përpilohet një disenjo projekti për aktivitetin dhe u paraqitet autoriteteve kompetente për autorizimin dhe studimin e përshtatshëm.

Rregulli 10. Disenjoja e projektit përfshin:

- a) një vlerësim të studimeve të mëparshme ose paraprake;
- b) deklarin dhe objektivat e projektit;
- c) metodologjinë që përdoret dhe teknikat që zbatohen;
- d) financimin e parashikuar;
- e) një afat të pritshëm kohor për përfundimin e projektit;
- f) përbërjen e ekipit dhe kualifikimet, përgjegjësitë dhe eksperiencën e secilit anëtar të ekipit;
- g) planet për analizat pas punës në terren dhe aktivitetet e tjera;
- h) një program konservimi për veglat parahistorike dhe vendin në bashkëpunim të ngushtë me autoritetet kompetente;
- i) një politikë për menaxhimin dhe mirëmbajtjen e vendit për të gjithë kohëzgjatjen e projektit;
- j) një program dokumentimi;
- k) një politikë sigurie;
- l) një politikë për ambientin;
- m) masat për bashkëpunimin me muzetë dhe institucionet e tjera, në institucione të veçanta shkencore;
- n) përgatitjen e raportit;
- o) depozitimin e arkivave, duke përfshirë trashëgiminë kulturore nënujore të hequr; dhe
- p) një program publikimi.

Rregulli 11. Aktivitetet e drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore zhvillohen në pajtim me disenjon e projektit të miratuar nga autoritetet kompetente.

Rregulli 12. Nëse bëhen zbulime të papritura ose ndryshojnë rrethanat, disenjoja e projektit rishikohet dhe ndryshohet me miratimin e autoriteteve kompetente.

Rregulli 13. Në rastet e urgjencës ose zbulimeve të rastësishme, aktivitetet e drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore, duke përfshirë masat e konservimit ose aktivitetet për një periudhë kohëzgjatjeje të shkurtër, veçanërisht stabilizimi i vendeve, mund të autorizohen në mungesë të një disenjoje projekti me qëllim që të mbrohet trashëgimia kulturore nënujore.

III. Puna paraprake

Rregulli 14. Puna paraprake e përmendur në rregullin 10 (a) përfshin një vlerësim që mat rëndësinë dhe prekshmërinë e trashëgimisë kulturore nënujore dhe ambientit natyror rrethues nga dëmtimi nëpërmjet projektit të propozuar dhe mundësinë për të marrë të dhëna që do të përmbushnin objektivat e projektit.

Rregulli 15. Vlerësimi përfshin gjithashtu studime paraprake mbi provat ekzistuese historike dhe arkeologjike, karakteristikat arkeologjike dhe ambientaliste të vendit dhe pasojat e çdo ndërhyrjeje të mundshme për stabilitetin afatgjatë të trashëgimisë kulturore nënujore të ndikuar nga aktivitetet.

IV. Objektivi, metodologjia dhe teknikat

Rregulli 16. Metodologjia përputhet me objektivat e projektit dhe teknikat e zbatuara do të jenë sa më pak dëmtuese që të jetë e mundur.

V. Financimi

Rregulli 17. Përveçse në rastet e emergjencës për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore nënujore, sigurohet një bazë e përshtatshme financimi për çdo aktivitet, e mjaftueshme për të përmbushur të gjitha fazat e disenjës së projektit, duke përfshirë konservimin, dokumentimin dhe ndreqjen e veglave të punës të gjetura, përgatitjen dhe shpërndarjen e raportit.

Rregulli 18. Disenjoja e projektit demonstroi një aftësi, si sigurimi i një obligacioni, për ta financuar projektin deri në fund.

Rregulli 19. Disenjoja e projektit përfshin një plan emergjence që do të sigurojë konservimin e trashëgimisë kulturore nënujore dhe dokumentacionin mbështetës në rastin e çdo ndërprerjeje të financimit të planifikuar.

VI. Kohëzgjatja e projektit - grafiku kohor

Rregulli 20. Një grafik kohor i përshtatshëm zhvillohet për të siguruar para çdo aktiviteti të drejtuar ndaj trashëgimisë kulturore nënujore përfundimin e të gjitha fazave të disenjës së projektit, duke përfshirë konservimin, dokumentimin dhe ndreqjen e trashëgimisë kulturore nënujore të përfutur, si dhe përgatitjen dhe shpërndarjen e raportit.

Rregulli 21. Disenjoja e projektit përfshin një plan emergjence që do të sigurojë konservimin e trashëgimisë kulturore nënujore dhe dokumentacionin mbështetës në rastin e ndërprerjes ose mospërfundimit të projektit.

VII. Aftësitë dhe kualifikimet

Rregulli 22. Aktivitetet e drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore ndërmerren vetëm nën drejtimin dhe kontrollin, si dhe në praninë e përshtatshme të arkeologut të kualifikuar nënujor me aftësi shkencore të përshtatshme për projektin.

Rregulli 23. Të gjithë personat e ekipit të projektit janë të kualifikuar dhe kanë aftësi të demonstruara, të përshtatshme për rolet e tyre në projekt.

VIII. Konservimi dhe menaxhimi i vendit

Rregulli 24. Programi i konservimit parashikon trajtimin e mbetjeve arkeologjike gjatë aktivitetëve të drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore, përkohësisht dhe në një afat të gjatë. Konservimi kryhet në pajtim me standardet e tashme profesionale.

Rregulli 25. Programi i menaxhimit të vendit parashikon mbrojtjen dhe menaxhimin in situ të trashëgimisë kulturore nënujore, gjatë dhe me përfundimin e punës në terren.

Programi përfshin informacionin publik, parashikim të arsyeshëm për stabilizimin e vendit, monitorimin dhe mbrojtjen nga ndërhyrjet.

IX. Dokumentimi

Rregulli 26. Programi i dokumentimit parashikon dokumentim të hollësishëm duke përfshirë një raport progresi të aktiviteteve të drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore, në pajtim me standardet e tashme profesionale të dokumentimit arkeologjik.

Rregulli 27. Dokumentimi përfshin, minimalisht, një regjistrim të plotë të vendit, duke përfshirë origjinën e trashëgimisë kulturore nënujore të lëvizur ose të hequr gjatë aktiviteteve të drejtuara ndaj trashëgimisë kulturore nënujore, shënime të terrenit, plane, skica, seksione dhe fotografi apo regjistrim në mjete të tjera.

X. Siguria

Rregulli 28. Përpilohet një politikë sigurie që është e përshtatshme të garantojë sigurinë dhe shëndetin e ekipit të projektit dhe palëve të treta dhe që është në pajtim me çdo kërkesë të zbatueshme statusore dhe profesionale.

XI. Ambienti

Rregulli 29. Përpilohet një politikë ambienti që është e përshtatshme për të garantuar që jeta e shtratit të detit dhe detare të mos cenohen në mënyrë të papërshtatshme.

XII. Raportimi

Rregulli 30. Raporte të përkohshme dhe përfundimtare jepen në pajtim me grafikun kohor të parashikuar në disenjon e projektit dhe të depozituar në regjistrat përkatës publikë.

Rregulli 31. Raportet përfshijnë:

- a) një përshkrim të objektivave;
- b) një përshkrim të metodave dhe teknikave të zbatuara;
- c) një përshkrim të rezultateve të arritura;
- d) dokumentacion bazë grafik dhe fotografik për të gjitha fazat e aktivitetit;
- e) rekomandime në lidhje me konservimin dhe rregullimin e vendit dhe të çdo trashëgimie kulturore nënujore të hequr; dhe
- f) rekomandimet për aktivitete të ardhshme.

XIII. Rregullimi i arkivave të projektit

Rregulli 32. Për masat për rregullimin e arkivave të projektit bihet dakord para fillimit të çdo aktiviteti dhe këto përcaktohen në disenjon e projektit.

Rregulli 33. Arkivat e projektit, duke përfshirë trashëgiminë kulturore nënujore të hequr dhe një kopje të gjithë dokumentacionit shoqërues, në masën që është e mundur, mbahen së bashku dhe të paprekur si një koleksion në një mënyrë që të jetë e përshtatshme për akses profesional dhe publik, si dhe për rregullimin e arkivave. Kjo duhet të bëhet sa më shpejt që të jetë e mundur dhe në çdo rast jo më vonë se dhjetë vjet nga përfundimi i projektit, në masën që mund të jetë në përputhje me konservimin e trashëgimisë kulturore nënujore.

Rregulli 34. Arkivat e projektit menaxhohen në pajtim me standardet profesionale ndërkombëtare dhe në bazë të autorizimit nga autoritetet kompetente.

XIV. Shpërndarja

Rregulli 35. Projektet parashikojnë edukim publik dhe bërjen publike të rezultateve të projektit, sipas rastit.

Rregulli 36. Një përmbledhje përfundimtare e një projekti:

a) bëhet publike sa më shpejt të jetë e mundur, duke i kushtuar rëndësi kompleksitetit të projektit dhe natyrës konfidenciale dhe sensitive të informacionit; dhe

b) depozitohet te regjistrat përkatës publikë.

Bërë në Paris, më 6 nëntor 2001 në dy kopje autentike, të nënshkruara nga kryetari i sesionit të tridhjetenjë të Konferencës së Përgjithshme dhe Drejtori i Përgjithshëm i Organizatës Arsimore, Shkencore dhe Kulturore të Kombeve të Bashkuara, që do të depozitohen në arkivat e Organizatës Arsimore, Shkencore dhe Kulturore të Kombeve të Bashkuara dhe kopje të vërtetuara të të cilave do t'u jepen të gjitha shteteve dhe territoreve të përmendura në nenin 26, si dhe Kombeve të Bashkuara.

Teksti zyrtar: anglisht, frëngjisht

Anglisht

Frëngjisht

Spanjisht

Rusisht

Gjuha kineze

Arabisht

Data e miratimit 2001

Deklarata dhe rezerva